

Inhalt/Sadržaj :

Izdavač/Herausgeber
Nemačko udruženje za
dobrosusedske odnose
KARLOWITZ
Deutscher Verein für
gute nachbarschaftliche
Beziehungen **KARLOWITZ**

21205 Sremski Karlovci,
Patrijarha Rajačića 30
tel/fax: 381.21.881707
e-mail: karlowitz@neobee.net
ž.rn /conto : 340-27018-65
Urednik /Chef Redakteur :
Stjepan A. Seder
Sekretar/Redaktionsekretär
Mirko Sebić

Grafički urednik/Art Direktor
Andi Olah

Redakcija/Redaktion
Stefan Barth
Helmut Frisch
Dr Vladimir Gajger
Zdravko Huber
Bogdan Ibrajter
Vesela Laloš
Robert Lahr
Plamenka - Rozina Vuletić
Dr Zoran Žiletić

Štampa/Druckerei
MAXIMA – Petrovaradin,
Vladana Desnice 13
Tel: +381 (0)216433512

Tiraž/Auflage 500 primeraka
Septembar 2006.
Cena/Preis 150 dinara

CIP
ISSN - 1451-5202

COBISS. SR-ID 20042895

Fenster izlazi zahvaljujući podršci
Sekretarijata za obrazovanje i kulturu IV AP
Vojvodine i prilozima čitalaca.
Fenster erscheint mit finanzieller
Unterstützung des Kulturministerium IV AP
Vojvodina und Geldbeitragen der Leser.

Prilozi autora potpisani imenom ne moraju
izražavati mišljenje redakcije i izdavača
Namentlich gekennzeichnete Beiträge geben
nicht unbedingt die Meinung des
Herausgebers wieder

Copyright: **KARLOWITZ**

Reč urednika/Der Worte des Chef Redakteur	2
Die europäische Perspektive Serbiens und des Balkans <i>Vortrag des deutschen Botschafters Herrn Andreas Zobel vor dem Humboldt-Club in Novi Sad</i>	3
Menschen und Bücher <i>Rede des deutschen Botschafters Herrn Andreas Zobel anlässlich der Übgabe von Büchern und Urkunde in Matica srpska</i>	8
Saradnja je dugotrajna <i>Intervju sa gospodinom Mirom Vuksanovićem, potpredsednikom Matice Srpske i upravnikom biblioteke Stjepan A. Seder</i>	9
Gugelhupffest/Festival kuglofa	10
Kuglofi za ceo Svet <i>Stjepan A. Seder</i>	10
<i>Okrugli sto na Festivalu kuglofa "Uticaj nemačke kulture na kulturu Vojvodine"</i>	11
Nekoliko načelnih napomena o poreklu i značaju nemačkog kulturnog uticaju u Vojvodini <i>Prof. dr Zoran Žiletić</i>	12
Srpsko-Nemačke kulturne veze - o kulturnom obrascu <i>Mirko Đorđević</i>	13
Austro-nemački kulturni uticaj na Srbe u današnjem Banatu sa osvrtom na najstariji vid materijalne kulture -ishranu <i>Zlatoje Martinov</i>	15
Uticaj Nemačke kulture na razvoj obrazovnog sistema u Karlovačkoj Gimnaziji <i>Dejan Đurđević</i>	17
Kuglof <i>Stjepan A Seder</i>	19
Izložba "Poznate porodice karlovačkih Nemaca" <i>Stjepan A. Seder</i>	20
Naše članice na Festivalu etno hrane i muzike	22
Humanitäre Hilfe	23
Nova izdanja KARLOWITZA	24
In memoriam	26

Reč urednika

Dragi čitaoci,

Peti broj časopisa FENSTER je upravo pred vama. Nije mnogo za tri godine postojanja, ali ni malo u situaciji bez sredstava i perspektive da se obezbedi kontinuitet i redovnost u izlaženju.

Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje i kulturu iskazuje dobru volju i obezbeđuje minimalna sredstva, kako bi ovaj časopis živeo i dospelo do Vas. Nažalost, naše akcije usmerene ka prihvatanju činjenice da je FENSTER, za sada, jedino glasilo nemačke nacionalne manjine u Srbiji, i da ga je potrebno podržati, nisu dale rezultate. I zato će FENSTER i dalje izlaziti "povremeno", odnosno onda kada za to obezbedimo sredstva.

Priloge u FENSTER-u objavljujemo na srpskom ili nemačkom jeziku, u zavisnosti na kome jeziku autor dostavi svoj prilog. Po pravilu tekstove ne prevodimo i ne objavljujemo dvojezično. Prema tome, biće onoliko tekstova na srpskom, odnosno na nemačkom jeziku, koliko tekstova ponude autori.

Do redakcije često stižu primedbe od čitalaca iz Nemačke i Austrije da je malo tekstova na nemačkom jeziku. Da, to je tačno, ali činjenica je da samo mali broj vojvođanskih Nemaca govori nemački. Većina nemački ili ne govori, ili govori loše, pri čemu veći deo njih ne zna da čita nemačko pismo. To je, takode, veoma važan razlog za objavljivanje tekstova na srpskom jeziku.

Namera je FENSTER-a da pripadnike nemačke nacionalne manjine u Vojvodini podseti na tradiciju i običaje koji su se generacijama prenosili sa kolena na koleno. To nećemo uspeti ako časopis budemo izdavali na nemačkom jeziku. Zato moramo obezbediti uslove da pripadnici nemačke nacionalne manjine mogu da čitaju časopis, a osnovni uslov je da neki tekstovi budu štampani i na srpskom jeziku. Naravno da ćemo voditi računa da čitaoce u Vojvodini postepeno "uvodimo" u nemački jezik i tako i povećavamo broj strana na nemačkom jeziku.

U potpunosti razumemo i činjenicu da vojvođanski Nemci, koji danas žive izvan Vojvodine - Srbije, danas razumeju ili govore srpski samo u naznakama, a njihovi potomci ni toliko. I jedni i drugi bi želeli što više informacija o svom starom zavičaju. Nezanjanje srpskog jezika je prepreka za takve informacije.

Zato, dragi čitaoci, gde god se nalazili, dostavljajte svoje tekstove, fotografije, slike ili druge priloge na jeziku kojim govorite (nemački ili srpski) i mi ćemo ga na tom jeziku objaviti. Takode, dobro došle su nam i sve Vaše ideje u vezi sa realizacijom časopisa, njegovom sadržaju, izgledu, obimu ...

Die Worte des Chef Redakteurs

Liebe Leser,

Die fünfte Nummer der Zeitschrift FENSTER ist gerade vor Ihnen. Es ist nicht zu viel, wenn man es nimmt, das FENSTER schon drei Jahre erscheint, obwohl sich die Redaktion in ständigem Mangel an Mittel befindet. Es ist immer ein Abenteuer, die benötigten Mittel heruszufinden, um unseren Lesern die neue Nummer vorzustellen.

Das Landesministerium für Unterricht und Kultur in Vojvodina bemüht sich uns zu helfen aber das genügt nicht. Leider, unsere Bemühungen die Zeitschrift, die einzige für die deutsche Minderheit in Serbien herauszugeben, war imgeringsten kein Anlas, für andere Institutionen oder Personen uns zu unterstützen. Desweg wird FENSTER weiterhin, "perodisch", wenn es möglich ist erscheinen.

Die Beiträge werden im FENSTER so herausgegeben, wie geschrieben wurden, serbisch oder deutsch. Im Regel, werden die Texte nicht übersetzt und nicht zweisprachig gedruckt.

Von unseren Leser aus Deutschland und Österreich bekommen wir Bemerkungen, das es zu wenige Texte in deutscher Sprache gibt, dazu müssen wir sagen, das wenige Deutsche in Vojvodina überhaupt die Sprache sprechen und verstehen. Deswegen sind unsere Texte vorwiegen in der Sprache, die unsere Minderheit hier in Vojvodina versteht.

Die Absicht der Radaktion wäre, Angehörige der deutschen Minderheit in Vojvodina mit der Kultur, Tradition und Sitten ihrer Vorfahren wieder bekanntzumachen. Das werden wir nicht erreichen, wenn die Zeitschrift in der deuschen Sprache wäre. Wir haben den Absicht unsere Leser allmählich in die Sprache "einzuführen", möglichst auch dazubringen, das sie die Sprache beginnen zu lernen und erst dann mehr und mehr deutsche Texte zu schreiben.

Wir verstehen die Tatsachen, das die Deutschen aus Vojvodina - Serbien, die serbische Sprache nur sporadisch und ihre Kinder noch weniger oder gar nicht verstehen oder sprechen. Wir verstehen auch, das sie sich nach Informationen aus der alten Heimat sehnen und das die geringe Sprachkenntnisse ein Hindernis für solche Informationen ist.

Deswegen, liebe Leser überall, wo Sie sich befinden, schreiben Sie uns, schicken Sie Ihre Texte, Fotos und Beiträge (deusch oder serbisch geschriegen) und wir werden sie herausgeben. Hätten Sie auch irgendwelche Ideen, teilen Sie uns mit, Sie sind willkommen.

Die europäische Perspektive Serbiens und des Balkans

Vortrag des deutschen Botschafters Herrn Andreas Zobel vor dem
Humboldt-Club in Novi Sad

Ich freue mich sehr, heute vor Ihnen zu einem Thema sprechen zu können, dessen Bedeutung für Serbien, den Balkan, Südosteuropa und ganz Europa nicht hoch genug eingeschätzt werden kann: Es geht um die europäische Perspektive der Region und dieses Landes in einer

Zeit, in der sowohl in der Europäischen Union als auch in Serbien kontroverse Debatten ausgetragen werden darüber, ob der bisherige Weg der Integration weiter beschritten werden soll.

Dass ich heute in Novi Sad einen Diskussionsbeitrag dazu leisten kann, empfinde ich als überaus angemessen. Denn Novi Sad ist die Hauptstadt einer Region, die durch die Vielfalt ihrer Bevölkerung zu den europäischsten überhaupt gehört - und sozusagen ein Spiegelbild Europas im Kleinen darstellt. Und in der Weltoffenheit, Pluralität und Toleranz gerade in jüngster Zeit wieder verstärkt auf dem Prüfstand stehen. Es könnte also für den einen oder anderen besonders erhellend sein, an diesem Ort über die europäischen Perspektiven nachzudenken.

Erlauben Sie mir als Historiker zunächst einen geschichtlichen Rückblick, der natürlich nachher in der Diskussion vertieft bzw. hinterfragt werden kann.

Der Balkan war schon in prähistorischer Zeit eine Brücke zwischen Ost und West, Nord und Süd. Und die Menschen der Frühzeit siedelten hier, blieben oder zogen weiter gen Westen und Norden und brachten Teile ihrer Kultur in den Raum, der heute Zentraleuropa genannt wird. Das Gebiet des heutigen Serbien und der Balkan wurden Teil des Römischen Reiches und stellten einige der wichtigsten Provinzen und bedeutendsten Kaiser. Hier lagen schöne und bedeutende Städte des Reiches. Serbien und der Balkan waren frühzeitig an das europäische Fernstraßennetz angeschlossen, und zwar auf einem Niveau, das erst wieder in der Neuzeit erreicht wurde. Und die Bedeutung der Donau als dem völkerverbindenden europäischen Strom schlechthin brauche ich nicht besonders zu betonen.

Serbien wurde wie ganz Europa christianisiert und war Teil des "orbis christianum". Mit der sich entwickelnden Staatlichkeit zeichneten sich aber auch Probleme ab, mit denen die Region für Jahrhunderte leben musste. Das Schisma von 1054, die Herausbildung einer serbischen

Nationalkirche, das Vordringen des Osmanischen Reiches und der Untergang des serbischen Staates im 14. Jahrhunderts waren epochale Ereignisse, die Serbien und seine Nachbarn für lange Zeit von der übrigen europäischen Entwicklung abtrennten. Letztlich durchlebte der Balkan über lange Zeiträume hinweg seine Geschichte als Grenzregion, zwischen West- und Ostrom, zwischen christlichem Europa und Osmanischem Reich. Dies ging einher mit fluktuierenden Grenzen, die von den Zeitgenossen fatalistisch hingenommen wurden, aber zugleich Ursache gewaltiger Verwüstungen und großen menschlichen Leides waren.

Das Leben in einer Grenzregion enthält Chancen und Risiken: Einerseits haben ihre Bewohner mehr Kontakte nach außen. Sie müssen eher bereit sein, andere Sprachen zu lernen und sich auf andere Kulturen einzustellen als die Bewohner im Zentrum des Kontinents. Andererseits neigt gerade der Grenzbewohner aus Identitätsgründen dazu, seine Eigenheit besonders zu betonen. Wo das Verhältnis zu den Nachbarn problematisch ist, tendieren die Menschen zu Sturheit, ja Kompromisslosigkeit, zur Abschottung, zur Pflege der Innerlichkeit, ja manchmal sogar zur Aggressivität gegen alles Fremde. Das Außen wird als Bedrohung des Eigenen empfunden, nicht mehr als sein notwendiges Gegenstück. Allerdings lagen auch die Risiken für den Grenzbewohner auf der Hand: Häufig zogen bewaffnete Gruppen durch, von denen nichts Gutes zu erwarten war, die nicht Bereicherung brachten, sondern Raub und Zerstörung. Diese Zerrissenheit und Verwundbarkeit des Balkans hat über Jahrhunderte seine Menschen geprägt.

Den Menschen auf dem Balkan wird oft nachgesagt, dass sie zu Fatalismus neigten - überzeugt davon, dass man dem Spiel der Mächtigen nicht entgehen könne, sich ihm also schlau und im Stillen anpassen müsse, um es für die eigenen Ziele zu nutzen. Sie seien misstrauisch gegenüber dem eigenen Staat, trauten ihrer Verwaltung wenig zu und betrachteten Ämter lediglich als Möglichkeit für deren Inhaber, sich ohne großes Risiko zu bereichern. Wer sich mit einer solchen Einstellung abfindet, der gibt die Politik als Kunst preis, im Rahmen des Möglichen die eigenen Interessen mit dem Wohl der gesamten Nation in Übereinstimmung zu bringen und nach außen zu vertreten. Ein solch kongruentes Verständnis von Politik konnte sich in Serbien allerdings erst spät entwickeln. Das

Land und seine Menschen waren eingebunden in den Herrschaftsbereich des Osmanischen Reiches, und dies über Jahrhunderte so umfassend, dass sich eine politische Klasse erst wieder im Widerstand gegen die Fremdherrschaft und deren Überwindung bilden konnte. Der lange Weg Serbiens in die staatliche Unabhängigkeit führte in der Mitte des 19. Jahrhunderts erneut in eine Randsituation, als sich das Land während des langsamen Rückzugs des Osmanischen Reiches von der Balkanhalbinsel hegemonialen Ansprüchen Österreich-Ungarns gegenüber sah und zum Ausgleich die Anlehnung an Russland suchte. In den Balkankriegen fühlte sich Belgrad erstmals in der neueren Geschichte berechtigt, selbst wieder als regionale Hegemonialmacht aufzutreten und sein Staatsgebiet zu arrondieren mit Gebieten, die schon seit vielen Jahrhunderten keinen serbischen Herrscher mehr gesehen hatten. Mit Berufung auf Titel und Ansprüche, die aus dem Mittelalter datierten, wurden aktuelle nationalistische Ansprüche begründet.

In der europäischen Selbstzerfleischung des Ersten Weltkriegs bewahrte Serbien unter großen Opfern seine Eigenständigkeit und fühlte nach dem Krieg seine Stunde gekommen, als Führungsmacht der Südslawen deren Integration in einem Staat zu erreichen. Dies gelang, jedoch blieben viele Fragen offen: Das Verhältnis der Nationen untereinander war nicht ausreichend geklärt

Ich glaube, dass der Balkan und ganz besonders Serbien heute vor einer historischen Entscheidung steht: Positivenfalls gelingt der Beweis, dass es ein sogenanntes "Schicksal des Balkans" nicht gibt, dass der Fatalismus unberechtigt ist und dass Serbien die Chance hat, nicht nach machtpolitischen, sondern sachpolitischen Erwägungen zusammen mit seinen Nachbarn seine Zukunft in Europa, in der Europäischen Union und der Region selbst zu gestalten.

worden, und das schließlich ausgerufene Königreich wusste die zentrifugalen Kräfte nur mit Zwang zu neutralisieren. Die weitere Entwicklung wurde unterbrochen durch die Zerschlagung Jugoslawiens durch Hitler, das große Trauma des jugoslawischen Volkes im 20. Jahrhundert mit unermesslichen Opfern durch die Gräueltaten der Besatzungsmacht und durch den Bürgerkrieg, der bis Kriegsende - mit Konsequenzen darüber hinaus - zwischen den politischen Gruppen und Nationen unerbittlich tobte.

Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde ein weiterer Versuch der jugoslawischen Integration unternommen. Unter dem Zwang der Kommunistischen Partei entwickelte sich ein autoritäres Einparteiensystem sui generis, ab 1948 distanziert vom Ostblock und der sowjetischen Supermacht, vergleichsweise offen nach außen, gerade dem Westen gegenüber, und im Inneren allen nationalistischen Bestrebungen abhold und auf Spannungsausgleich bedacht, jedoch misstrauisch gegenüber der Demokratie, die als Gefahr für den Zusammenhalt des Staates gesehen wurde.

Dass dieser Zusammenhalt am Ende tatsächlich zerbrach,

wirft die Frage auf, wie ein demokratisches Jugoslawien hätte überleben können. Die Frage ist hypothetisch und daher unhistorisch, dennoch kann es lohnen darüber nachzudenken, weil wir auch Lehren für die Zukunft daraus ziehen können.

Nationalismus führt nicht nur zu Kriegen, er entsteht auch aus den Erfahrungen der Kriege. Konstitutiv für den Nationalismus ist ein entsprechendes Geschichtsbild, das entwickelt, gepflegt und tradiert wird: Der Begriff "Erbfeindschaft", der das deutsch-französische Verhältnis solange vergiftete, ist dafür ein Beispiel. Wir haben es zu tun mit dem "Regime der Wahrheit", wie Michel Foucault es nennt. Mehrere Geschichtsinterpretationen stehen in Wettbewerb zueinander. Erst im Diskurs, in der Diskussion miteinander, entsteht daraus in einem pluralistischen Prozess die Realität.

Wo ein solcher Diskurs nicht vorhanden ist, wo Forschung und Lehre nicht frei sind oder der Staat sich selbst für die rückwirkende Definition der Geschichte allein zuständig sieht, da kann es keinen öffentlichen Raum mehr geben für Diskussion und wissenschaftliche Aufarbeitung von Geschichte. Auch im Jugoslawien der Tito-Ära entwickelte sich dieses Phänomen: Von der offiziellen Lesart abweichende Beiträge führten zur Repression, und so blieb es einerseits den Familien und ihrer privaten Überlieferung, andererseits Sektierern und Radikalnationalisten überlassen, ein alternatives

Geschichtsbild zu entwickeln, ohne Korrektur durch Wissenschaft und Forschung. Eine objektive Erforschung der Tatsachen war dadurch unmöglich.

Die unsystematische private Überlieferung und die geschichtsideologische Hetze vermengten sich im Jugoslawien der 80er Jahre zu einem explosiven Gemisch. Dies geschah nicht nur in Serbien, aber hier und in Kroatien besonders heftig. Hätten die Völker Jugoslawiens den mühsamen Weg der historischen Aufarbeitung gehen können, sie wären vielleicht immunisiert gewesen gegen die Einpeitschungen der Nationalisten. Hätte es einen entwickelten demokratischen Diskurs gegeben, er hätte die großsprecherischen Parolen der Brandstifter entlarvt und die politische Elite zu verantwortlichem Handeln gezwungen. Und wäre der europäische Einigungsprozess zu dieser Zeit weiter vorangeschritten gewesen, hätte eine konkrete Integrationsaussicht für Serbien sicher auch zusätzlich stabilisierend gewirkt.

Ich glaube, dass der Balkan und ganz besonders Serbien heute vor einer historischen Entscheidung steht: Positivenfalls gelingt der Beweis, dass es ein sogenanntes

"Schicksal des Balkans" nicht gibt, dass der Fatalismus unberechtigt ist und dass Serbien die Chance hat, nicht nach machtpolitischen, sondern sachpolitischen Erwägungen zusammen mit seinen Nachbarn seine Zukunft in Europa, in der Europäischen Union und der Region selbst zu gestalten. Eine solche rationale Entscheidung macht es möglich, sich von der Politik als Ideologie zu entfernen und eine Politik der Konzepte und Programm zu verwirklichen. Erst dann wird eine Diskussion über konkrete Probleme möglich, deren Ausgang von der realen Lebenswelt der heute lebenden Menschen bestimmt wird, nicht von den Mythen vergangener Jahrhunderte. Die Entscheidung hängt zu allererst von den Serben selbst ab. Wie wichtig und weitreichend sie ist, hat sich noch nicht überall herumgesprochen, sonst würde dieses Thema nicht derart leichtfertig von einigen Seiten instrumentalisiert. Damit meine ich insbesondere diejenigen, die mit ihrem rückwärtsgewandten Diskurs und ihrer zukunftsunfähigen Programmatik ein Klotz am Bein des modernen Serbien sind. Es ist manchmal traurig mit ansehen zu müssen, wie es sich die serbische Gesellschaft oft schwer macht, die Dinge, die schon längst hätten geändert werden müssen, zu reformieren.

Um die Bedeutung dieser Entscheidung deutlich zu machen, möchte ich Ihnen zwei Optionen präsentieren, die Serbien heute hat. Beide erscheinen möglich und umsetzbar, für beide gibt es Fürsprecher und Gegner, beide Optionen sind ausschlaggebend für das Leben der Menschen in Serbien in zehn, zwanzig, dreißig Jahren, für die heutige Generation, deren Kinder und deren Enkel. Wir sprechen also von einer Entscheidung von erheblicher politischer, menschlicher und moralischer Tragweite: Die erste Option lässt sich folgendermaßen paraphrasieren: "Wir, die Serben, haben Angst vor der Auslöschung unserer Identität. Uns steht ein neuer Exodus bevor, schon heute verlassen die Jungen in Scharen unser Land. Welchen Ausweg gibt es für uns, wie können wir unser Überleben sichern, was bringt uns am wenigsten Unheil? Die ständige Angst vor dem Verschwinden mobilisiert unsere Kräfte für die Rettung und den Bestand unseres Volkes. Dabei sind der Bestand unseres Volkes und seines Territoriums eins. Wir sind ein freies Volk, das einzige in Europa, das gegen

Europäische Union erschaffen wollen. Das serbische Kaiserreich wurde auf dem Amsfeld nicht verloren. Aus dem Volksgeist ist ein großartiges serbisches Epos und Ethos entstanden, dessen Kern die Freiheit ist. Diese Freiheit und unsere Unabhängigkeit gilt es zu verteidigen."

Soweit die erste Option, die so oder ähnlich nicht nur von Mitgliedern der Akademie vertreten wird, sondern auch - in schlichteren Worten - als Volksausgabe kursiert und politische Wirkung entfaltet, in Parteiprogrammen und Wahlkämpfen eingesetzt wird. Derartig verquaste Ideen sollten keinesfalls überbewertet, sie dürfen aber auch nicht unterschätzt werden, da von ihnen eine negative, isolationistische Energie ausgeht, die zerstörerische Folgen haben kann, so wie es bei ähnlichen Gedanken vor genau 20 Jahren schon einmal der Fall gewesen ist, als sie maßgeblich die katastrophale Implosion Jugoslawiens und Serbiens mitverursachten.

Die andere Option ist der Weg in die Gemeinschaft europäischer Staaten, die sich in freier Selbstbestimmung und mit demokratischer Legitimation in der EU zusammengeschlossen haben. Dies geschieht gerade nicht mit Hilfe einer europäischen Breschnew-Doktrin durch Geheimpolizei, Militär und Gesinnungsterror, sondern in freier Selbstbestimmung der Völker, vertreten durch ihre Regierungen, ihre Parlamente und ihre öffentliche Meinung. Niemand wird in die EU gezwungen. Wer sich selbst genug ist oder glaubt, andere Optionen des friedlichen Zusammenlebens mit den Nachbarn und in wirtschaftlicher Prosperität zu haben, der bleibt Nachbar der EU, ohne ihr Mitglied zu sein, so wie es die Schweiz, Liechtenstein, San Marino, Monaco oder Norwegen entschieden haben. Ob dies die künftige Stellung Serbiens in Europa sein wird, stelle ich anheim. Aber vielleicht sollte die Frage, ob Serbien den europäischen Weg gehen soll, erweitert werden um die Frage, welche Ziele wir überhaupt mit Europa verbinden.

Wir sollten bei der Suche nach einer Antwort nicht stehenbleiben bei Strukturhilfen und Entwicklungsprogrammen, so wichtig sie für die betroffenen Länder sind. Letztlich sind wirtschaftliche und entwicklungspolitische Aspekte kein Selbstzweck, sondern Teil des großen Projektes Europa, dessen Sinn und Ziel in der Diskussion

Auch als EU-Mitglied wird Serbien das Recht haben, in Cyrilica zu schreiben und Kajmak zu produzieren. "Einheit in Vielfalt", ein wesentlicher Grundsatz des europäischen Einigungsprozesses, wird sich auch hier bewähren, so wie er es in den fünf Jahrzehnten der europäischen Einigung überaus erfolgreich getan hat.

Nationalsozialismus und Stalinismus erfolgreich aufgestanden ist. Jetzt droht uns ein neuer Stalinismus, diesmal ist es die uns von Euro-Bürokraten aus Brüssel aufgezwungene Zukunft, die uns die Freiheit nehmen, uns knechten wollen. Wir aber dürfen uns von unserer Identität nicht lossagen und müssen daher Widerstand leisten gegen die sowjetischen Methoden, mit denen Brüssel und die europäischen Großmächte die

um die Erweiterung oder den Verfassungsvertrag manchmal aus dem Blick geraten ist. Wir sollten uns wieder an die Anfänge der europäischen Einigung erinnern, als die Menschen nach zwei grauenhaften und verheerenden Kriegen innerhalb von gut 30 Jahren angetrieben wurden von ihrer Sehnsucht nach Frieden. Der Ratspräsident und österreichische Bundeskanzler Schüssel hat es kürzlich so formuliert: Europa ist "vor allem (und nach wie vor) eine

Friedensbotschaft. Gehen Sie auf einen Dorffriedhof, schauen Sie sich die Gräber aus den Weltkriegen an, und Sie wissen, was ich meine."

Diese Friedensbotschaft, so wie sie beispielhaft im deutsch-französischen oder deutsch-polnischen Verhältnis zu vernehmen ist, richtet sich genauso an den Balkan und seine Völker. Auch nach den Referenden in Frankreich und den Niederlanden gilt diese Botschaft weiter. Die Ablehnung des Verfassungsvertrages war keine Ablehnung der europäischen Einigung, sondern eine Warnung an die Politik, das Tempo nicht zu überziehen, die Menschen immer wieder vom europäischen Projekt zu überzeugen und als übermäßig empfundene Verpflichtungen zu vermeiden. Diese Vorbehalte müssen sehr ernst genommen werden. Heute beruht die Erweiterungspolitik auf dem Grundsatz der Konsolidierung. Das bedeutet, dass wir zwar vorsichtig sein müssen im Hinblick auf neue Verpflichtungen, an den bestehenden Verpflichtungen, gerade auch gegenüber den Ländern Südosteuropas, aber festhalten.

Beide müssen aufnahmefähig sein, die EU und die Länder, die aufgenommen werden wollen. Der Europäische Rat von Kopenhagen hat 1993 die Kriterien definiert, die Beitrittsanwärter erfüllen müssen und die wirtschaftliche und finanzielle, aber auch institutionelle und demokratische Kriterien umfassen. Institutionelle Stabilität, demokratische und rechtsstaatliche Ordnung sowie die Wahrung der Menschenrechte - was Achtung und Schutz von Minderheiten einschließt -, eine funktionsfähige Marktwirtschaft, die Fähigkeit, dem Wettbewerbsdruck innerhalb des EU-Binnenmarktes standzuhalten, und schließlich die Fähigkeit, sich die aus einer Mitgliedschaft erwachsenden Verpflichtungen und Ziele zu eigen zu machen - dies alles sind die Aufgaben, die erfüllt werden müssen.

Auch als EU-Mitglied wird Serbien das Recht haben, in Cyrilica zu schreiben und Kajmak zu produzieren. "Einheit in Vielfalt", ein wesentlicher Grundsatz des europäischen Einigungsprozesses, wird sich auch hier bewähren, so wie er es in den fünf Jahrzehnten der europäischen Einigung überaus erfolgreich getan hat.

Das Besondere und Friedensstiftende an der EU ist, dass bei aller Entschlossenheit zur Durchsetzung eigener nationaler Interessen in Brüssel ein täglicher friedlicher Interessenausgleich am Verhandlungstisch stattfindet, der von den so arg gescholtenen "Euro-Bürokraten" vorbereitet und vermittelt wird. Wobei deren Gesamtzahl übrigens der der Bediensteten einer einzigen deutschen Großstadt entspricht.

Die europäische Perspektive des Balkans umfasst aber auch eine Entflechtung alter Konflikte, die sich über lange Zeit entwickelt und verfestigt haben, und von denen manche glauben, sie seien auf Dauer angelegt.

Es gibt für solche Dauerkonflikte Beispiele aus anderen Regionen, aber der Balkan ist davon besonders heimgesucht worden. Konflikte lassen sich nicht immer vermeiden, denn Interessengegensätze sind in der Natur der

Menschen angelegt. Was sich vermeiden lässt, ist die gewaltsame Austragung von Konflikten, indem sich die Beteiligten einem Regelwerk unterordnen und die vorgeschriebenen Verfahren einhalten.

Innerhalb eines Staates sind dies die staatlichen Gesetze, die notfalls mit Hilfe der Polizei und der Gerichte durchgesetzt werden. Zwischen den Staaten ist es das System internationaler Beziehungen und das Völkerrecht, das einen geregelten Umgang und friedliche Streitbeilegung ermöglichen soll. Niemand wird so naiv sein zu glauben, dass Staaten, die in ihrem Inneren schwach und desorganisiert sind, großes Zutrauen zu diesem Regelwerk haben. Deswegen sind für uns regionale Stabilisierung und Konfliktlösung sowie Demokratisierung und Rechtsstaatsentwicklung zwei Seiten einer Medaille. Nur wer innerhalb einer Gesellschaft verträglich mit seinen Zeitgenossen umgeht, entwickelt ein nachhaltiges Verständnis für den friedlichen und zukunftsorientierten Umgang mit den Nachbarn in der Region.

Lassen Sie mich an dieser Stelle konkreter werden und, was ich sagte, am Beispiel Serbiens ausführen: Serbien hat sieben unmittelbare Nachbarn. Das ist angesichts der Größe des Landes bemerkenswert. Selbst Deutschland, dessen Fläche viermal so groß ist, hat nur zwei Nachbarländer mehr und damit die meisten in Europa.

Mit den meisten Nachbarn hat Serbien in der einen oder anderen Form Probleme, allerdings sind diese Probleme unterschiedlich: Ungarn beobachtet aufmerksam die Behandlung der ungarischen Minderheit in der Wojwodina. Mazedonien betrachtet seine Sicherheit als abhängig von der Lösung der Kosovofrage. Montenegro befürchtet, dass Serbien seine Unabhängigkeit innerlich nicht akzeptieren will und destabilisierend wirken könnte. Die Beziehungen zu Bosnien und Herzegowina sowie Kroatien sind durch die Kriege der 90er Jahre belastet. Die Beziehungen zu Bulgarien und Rumänien können im Augenblick als weitgehend unproblematisch gelten.

Für die europäische Perspektive Serbiens ist es wichtig zu verstehen, dass es die EU aller Voraussicht nach nicht zulassen wird, bestehende Regionalkonflikte noch einmal in die Gemeinschaft zu importieren. Das Beispiel Zyperns lehrt, dass die Hoffnung, alle Konflikte könnten durch den Beitritt in die EU gelöst werden, wenigstens kurzfristig verfehlt ist. Es wird sich also wahrscheinlich die Denkschule durchsetzen, die sagt, dass Beitrittsfähigkeit voraussetzt, alle Konflikte mit Nachbarn auf ein nachhaltig steuerbares Maß zu reduzieren.

Denn eine EU-Mitgliedschaft ist kein Allheilmittel zur Lösung bestehender Konflikte, sondern Ergebnis eines Wandlungsprozesses nach innen und außen. Anders gesagt: Die Bereitschaft zur guten Nachbarschaft muss am Anfang dieses Prozesses stehen, nicht an dessen Ende.

Die anfängliche "Funkstille" hier auf die montenegrinische Unabhängigkeitserklärung war beispielsweise kein besonders guter Beginn einer neuen Nachbarschaft. Um so erfreulicher ist es, dass die serbische Regierung die

Unabhängigkeit Montenegros dann doch schon am 15. Juni anerkannt hat. Andernfalls wäre dies ein weiterer Akt im Schauspiel der verpassten Gelegenheiten gewesen, das wir in Serbien so oft miterleben mussten.

Natürlich spielt die Lösung der Kosovo-Frage dabei eine ausschlaggebende Rolle. Für Serbien wurde Kosovo verspielt, als Milosevic versuchte, seine Vorstellungen gewalt- sam und durch Krieg durchzusetzen.

Die gegenwärtige Situation, in der sich Serbien befindet, ist eine unmittelbare Konsequenz dieser Politik. Jetzt geht es darum, den Menschen im Kosovo - und zwar allen Menschen dort, seien sie Serben, Albaner, Roma o.a. - eine Perspektive zu geben. Eine Perspektive der Sicherheit, des

Konfliktparteien

ebenfalls Verbrechen begingen, zählt für mich in diesem Zusammenhang nicht. Jeder muss sich seiner eigenen Vergangenheit stellen und den Beleg dafür liefern, dass er fähig ist, nicht nur die eigenen Opfer zu zählen, sondern die Opfer der anderen zu respektieren. Dazu gehört auch, dass die Täter ihrer gerechten Strafe zugeführt werden.

Was bedeutet dies für Serbien heute?

Die Führungskräfte in Politik und Medien, in Bildung und Erziehung, in der Verwaltung und bei den Gerichten, bei den Sicherheitsorganen und in der Wirtschaft müssen ihrer Verantwortung gerecht werden und die junge Demokratie in Serbien gemeinsam stärken. Wenn jetzt nicht

Die entscheidende Frage ist also nicht, ob Europa Serbien will, sondern ob Serbien Europa will. Mir scheint, dass diese Frage noch immer nicht vollständig entschieden ist. Noch hat Serbien die Wahl. Die europäische Perspektive Serbiens hängt von Serbien ab. Und allein die Serben sind ihres Glückes Schmied. Niemand kann - und wird - ihnen diese Entscheidung abnehmen.

friedlichen Interessenausgleiches und des Wohlstands unter einem gemeinsamen europäischen Dach.

Vieles von dem, was ich mit Blick auf das Verhältnis zu den Nachbarn angesprochen habe, hat mit historischen Belastungen zu tun. Viele Missverständnisse, viel Abneigung, manchmal sogar Hass entstehen gar nicht aus persönlichen Erfahrungen, die Menschen einer Gruppe mit anderen Gruppen, Ethnien oder Nationen machen, sondern sie entstehen aus Klischees, aus tradierten Bildern, vom Hörensagen her.

Verantwortlicher Umgang mit Geschichte, in Forschung und Lehre, an den Schulen und Universitäten, in den Medien und im öffentlichen politischen Diskurs setzt zuallererst die Bereitschaft voraus, auch über eigene Fehler und Versäumnisse nachzudenken - besonders da, wo die Tatsachen unangenehm und schmerzlich sind.

Dieser Prozess ist - zumindest unter gebildeten Menschen - auch nicht irgendwann abgeschlossen. Denn jede Generation muss sich dieser Vergangenheit neu stellen, sie sich neu erarbeiten und aneignen. Dass in vielen Ländern dieser Welt mit Mythen und Schönfärbereien gearbeitet wird, wenn es um die eigene, gern glorifizierte Vergangenheit geht, entlastet keineswegs.

Ich erspare mir die zahlreichen Beispiele, an welchen Orten die Verleugnung der Untaten im historischen Diskurs bis heute das Verhältnis zwischen Nachbarn schwer belastet. Das Argument, dass andere

entschieden vorwärtsgegangen wird, alter Ballast abgeworfen wird, eine entschlossene Strategie für das Serbien der Zukunft in Europa entwickelt wird, dann besteht die Gefahr, dass Serbien zurücksinkt in den Balkan der Vergangenheit.

Allerdings wird dies nicht die idealisierte Vergangenheit sein, von der manche träumen, die Vergangenheit aufrechter Bauern, die dem Guslar in der Schenke lauschen, die Vergangenheit edler mittelalterlicher Recken und Kämpfer, die vor der Schlacht in freskengeschmückten Kirchen zum Gebet niedersinken, sondern ein balkanischer Alptraum mit Korruption, Gewalt und organisierter Kriminalität, mit Rechtsunsicherheit und Willkürherrschaft, wo für Geld alles zu haben sein wird ohne Rücksicht auf menschliche Werte, wo Tycoone mit zusammengeraubtem Vermögen die Richtlinien der Politik bestimmen und die Menschen, die sich eine bessere Zukunft vorstellen, die Flucht ergreifen werden, wie in den 90er Jahren geschehen.

Die entscheidende Frage ist also nicht, ob Europa Serbien will, sondern ob Serbien Europa will. Mir scheint, dass diese Frage noch immer nicht vollständig entschieden ist. Noch hat Serbien die Wahl. Die europäische Perspektive Serbiens hängt von Serbien ab. Und allein die Serben sind ihres Glückes Schmied. Niemand kann - und wird - ihnen diese Entscheidung abnehmen.

“Menschen und Bücher”

Rede des deutschen Botschafters Herrn Andreas Zobel anlässlich der Übergabe von Büchern und Urkunde in Matica srpska

Sehr geehrter Herr Vilovski, liebe Frau Gehrig,
meine sehr verehrten Damen und Herren!

Ich habe heute die schöne Aufgabe, der vor 180 Jahren gegründeten, altherwürdigen "Matica srpska" feierlich eine Bücherspende mit Urkunde zu überreichen.

Diese Bücherspende wurde ermöglicht durch die deutsche Bibliotheksinitiative für Mittel- und Osteuropa mit dem Namen "Menschen und Bücher". Die Bücherspende wurde aus Mitteln des Auswärtigen Amtes, des Goethe-Instituts, der Deutschen Forschungsgemeinschaft finanziert. Ebenfalls beigetragen haben private Stiftungen in Deutschland: die Hertie-Stiftung, die Gerda-Henkel-Stiftung, die Marga-und-Kurt-Möllgaard-Stiftung, die Robert-Bosch-Stiftung sowie die Zeit-Stiftung Ebelin und Gerd Bucerius. Außerdem waren der Deutsche Akademische Austauschdienst, das Institut für Auslandsbeziehungen, die Alexander-von-Humboldt-Stiftung und die Zentralstelle für das Auslandsschulwesen beteiligt. Kurzum: eine Fülle von Philanthropen!

Sehr geehrter Herr Vilovski,
neben Nachschlagewerken erhält die Matica Srpska heute zahlreiche Bücher zu Geschichte und Politik Südosteuropas. Diese Bücherspende ist - neben dem intensiven politischen Dialog, dem wirtschaftlichen Austausch und der intensiven Entwicklungszusammenarbeit - ein weiterer Beleg für das große Interesse Deutschlands, der deutschen Forschung und der deutschen Politik an dieser Region, diesem Land und dieser Stadt.

Ich bin davon überzeugt, dass dies ein fruchtbringender Beitrag für die Beschäftigung mit dem jeweils anderen Teil Europas sein kann, denn Austausch und gegenseitiges Verständnis sind die Grundlage für eine Zukunft in Frieden, Freiheit und Prosperität - wonach sich die Menschen vor allem sehnen.

Ich danke Ihnen für die Aufmerksamkeit

Saradnja je dugotrajna-Uručivanje Povelje je gest ambasadora Zobela kojim je potvrđena naša dugogodišnja uspešna saradnja sa institucijama kulture i bibliotekama u Nemačkoj

Povodom predaje povelje Matici srpskoj i donacije knjiga od strane gospodina Andreeasa Zobela, ambasadora SR Nemačke u Beogradu, razgovaramo sa gospodinom Mirom Vuksanovićem, potpredsednikom Matice srpske i upravnikom biblioteke. Gospodin Vuksanović je književnik sa više dobijenih priznanja, od kojih su najsvežija, ninova nagrada za roman godine (2005.), na srpskom jeziku, i nagrada Meša Selimović za najbolju knjigu godine (2005.), na srpskom jeziku.

Gospodine Vuksanoviću, nemački ambasador u Beogradu gospodin Andreas Zobel je 28. juna predao Biblioteci Matice srpske, pored donacije knjiga i Povelju. Šta predstavlja ovaj čin ambasadora Zobela za Biblioteku Matice srpske?

Gospodin Zobel uručio je Biblioteci Matice srpske Povelju i knjige iz donacije «Ljudi i knjige». Reč je o trogodišnjem projektu namenjenom bibliotekama srednje i jugoistočne Evrope u koji je Biblioteka Matice srpske uključena kao jedina biblioteka iz Srbije. Realizacija projekta odvija se uz podršku Gete instituta i nemačkog Ministarstva spoljnih poslova. Uručivanje Povelje je gest ambasadora Zobela kojim je potvrđena naša dugogodišnja uspešna saradnja sa institucijama kulture i bibliotekama u Nemačkoj.

Naša javnost malo zna o saradnji Biblioteke Matice srpske sa nemačkim bibliotekama, recite nam malo više o toj saradnji.

Biblioteka Matice srpske danas saraduje, pre svega razmenom publikacija, sa 45 biblioteka u Nemačkoj. Reč je o najvećim i najpoznatijim nemačkim bibliotekama i naučnim ustanovama. Na ovaj način dolazimo do knjiga i časopisa na nemačkom jeziku, a takođe šaljemo domaće publikacije nemačkim bibliotekama i slavističkim centrima pri univerzitetima u Nemačkoj. Preko Geteovog instituta u Beogradu Biblioteka je u više navrata bila uključena u projekte donacija od kojih je poslednji «Ljudi i knjige».

U našoj kompjuterskoj bazi podataka, dostupnoj preko interneta (www.bms.ns.ac.yu) danas se nalaze podaci o 68.878 publikacija na nemačkom jeziku, a ukupan broj takvih knjiga je znatno veći.

Kolika je važnost ove saradnje za našu kulturnu javnost, naučnike i javne i kulturne radnike?

Publikacije na nemačkom jeziku koje se nalaze u Biblioteci Matice srpske od velikog su značaja za našu kulturnu javnost o čemu svedoči i broj korisnika, studenata, profesora i naučnika. Domaće publikacije koje Biblioteka šalje nemačkim bibliotekama pomažu u uspostavljanju boljeg razumevanja između naših kultura. Važno je istaći da preko centra Subito u Berlinu, međubibliotečkom pozajmicom obezbeđujemo knjige i druge publikacije za potrebe naučnih radnika.

Da li pored saradnje sa bibliotekama u Nemačkoj Biblioteka Matice srpske ostvaruje saradnju i sa bibliotekama u Austriji, iz čije baštine je naša kultura obilato crpila energiju?

Počeci saradnje sa austrijskim bibliotekama datiraju još iz 30-tih godina 19. veka kada je Biblioteka Matice srpske poklonila Carskoj biblioteci u Beču komplet Letopisa Matice srpske. Danas, osim saradnje sa Nacionalnom bibliotekom Austrije i Austrijskom akademijom nauka imamo saradnju sa još deset univerzitetskih biblioteka i slavističkih centara. U saradnji sa Nacionalnom bibliotekom Austrije, Biblioteka Matice srpske je 2002. godine, u čuvenoj «Prunk sali» u Beču, organizovala veliku izložbu «Srpska knjiga u Beču 1741-1900», povodom koje je objavljen i dvojezični ilustrovani katalog. Od posebnog je značaja Poklon biblioteka Austrije pri Biblioteci Matice srpske, osnovana 1998. godine, koja danas broji više od 4.000 publikacija i koja se redovno popunjava, tekućim, novopristiglim knjigama i časopisima.

Stjepan A. Seder

Gugelhupffest

V FESTIVAL KUGLOFA

Kuglofi za ceo svet

Stjepan A. Seder

U Sremskim Karlovcima je, u organizaciji Nemačkog udruženja za dobrosusedske odnose KARLOWITZ, 1. jula održan V FESTIVAL KUGLOFA. Festival je, kao i predhodne godine, održan u prostorijama Karlovačke gimnazije. Održavanje festivala su pomogli Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje i kulturu, Predsednik opština Sremski Karlovci, Banja Kanjiža, BK Fakultet za trgovinu i bankarstvo i Karlovačka gimnazija.

Glavna priredba "Izložba" kuglofa prijavljenih za takmicenje je okupila 19 eksponata, znatno manje nego predhodne godine, ali je zato posetilaca bilo znatno više nego predhodne godine. Izložbu je posetilo i nekoliko grupa turista iz Beograda, a bili su prisutni i putnici iz voza ROMANTIKA.

Petočlani žiri u sastavu: Eržika Svitlica, Ljiljana Kosanović, Julkica Simić, Mirjana Šuljmanac - Šećerov i Bojan Svetek je, bez nekih većih razilaženja u ocenama, za porednika proglasio Tomana Dittera iz Golubinaca sa eksponatom "šareni" kuglof. Poredniku je pripala i nagrada, donacija Banje Kanjiža, boravak u banji za dve osobe. Drugo mesto i mikser, poklon BK Fakulteta za trgovinu i bankarstvo, osvojila je Mirjana Švarc iz Sremskih Karlovaca, sa "mramornim" kuglofom i treće mesto i set modli za kuglof, takođe poklon BK Fakulteta za trgovinu i bankarstvo osvojila je Đurđica Šnur iz

Sremskih Karlovaca, sa "čokoladnim sa začinima" kuglofom. Nagradu publike i takođe set modli za kuglof, poklon BK Fakulteta za trgovinu i bankarstvo, osvojila je Marija Vivod iz Novog Sada sa "alzaškim" kuglofom.

Pobednik se zahvalio na nagradi i saopštio da je za pripremu kuglofa koristio recept svoje bake i preporučio svim budućim takmičarima da za pripremu kuglofa koriste stare recepte, jer samo oni garantuju uspeh.

Festival je otvoren izložbom "Poznate porodice karlovačkih Nemaca". Izložbu je otvorio Đorđe Kolarović, član opštinskog veća i izaslanik predsednika opštine, koji zbog bolesti to nije mogao da lično učini. Izložbu su postavili Stjepan A. Seder i Nada Stojšin, članovi udruženja. Organizator festivala je za okrugli sto na temu "Uticaj nemačke kulture na kulturu Vojvodine" okupio izuzetno poznate i priznate poznavaoce ove materije. Za okruglim stolom su se našli Prof. dr Zoran Žiletić, Prof. Mirko Đorđević, novinar i publicista Zlatoje Martinov, Prof. Dejan Đurđev, akademski slikar Jovan Bob, dipl. pravnik Seder A. Stjepan i Prof. Mirko Sebić glavni i odgovorni urednik NIU MISAO, kao moderator. Autorizovana izlaganja učesnika okruglog stola su predstavljena u ovom broju časopisa u celosti. Festival je zatvoren pozorišnom predstavom - komedijom sa plakanjem AKO MOŽE LJUDSKI. U režiji autorke

Mirjane Ojdanić igrale su Ljiljana Blagojević i Aleksandra Nikolić, uz muziku Kornelija Kovača. Ova komedija je multietnički susret dveju žena, na teritoriji za koju svaka misli da je njena. Obe uzaludno pokušavaju da uzmu svoj život u svoje ruke, što obični nosioci posledica ne mogu. Ne u vremenima ukobjima je normalno biti lud. Ako bismo ratove zvali previm imenom Otimačine kada bi eliminisali kvazi političke pretpostavke za vođenje rata, brzo bi shvatili da se vode iz nekoliko osnovnih razloga: za teritorije, za ratni plen i za vlast. U takvim ratovima ginu naša i vaša deca, ne i njihova, budu srušene naše i vaše kuće, ne i njihove.

Posle takvih ratova ostaje mržnja, a nje se ne možemo osloboditi tako što ćemo nekom nešto oprostiti. Jer ako nekom nešto oprostiš to znači da je on bio kriv, dok on smatra obratno. Mržnje se dakle na taj način ne možemo osloboditi, pa nam kao jedini lek ostaje smeh, a u ovoj komediji sa plakanjem je toga bilo u izobilju.

Izaslanik gradonačelnika gospodin Đorđe Kolarović, član opštinskog veća otvara festival

Okrugli sto na Festivalu kuglofa

“Uticao nemačke kulture na kulturu Vojvodine”

Organizator festivala je za okrugli sto na temu "Uticao nemačke kulture na kulturu Vojvodine" okupio izuzetno poznate i priznate poznavaoce ove materije. Za okruglim stolom su se našli Prof. dr Zoran Žiletić, Prof. Mirko Đorđević, novinar i publicista Zlatoje Martinov, Prof. Dejan Đurđev, akademski slikar Jovan Bob, dipl. pravnik Seder A. Stjepan i Prof. Mirko Sebić glavni i odgovorni urednik NIU MISAO, kao moderator. Autorizovana izlaganja učesnika okruglog stola su predstavljena u ovom broju časopisa u celosti.

Učesnici okruglog stola su istakli da je odabrana veoma dobra tema za naše današnje vreme, ali da je ona toliko široka i vremenski rastegljiva da bi mogla da obuhvati vekove i da bi mogla da bude tema brojnih naučnih skupova, simpozijuma i kolokvijuma, ali i da se ova vrsta današnje razgovora uklapa u taj oblik komunikacije.

Na okruglom stolu je posebno bilo zapaženo mišljenje da je istorija srpsko-nemačkih kulturnih veza izuzetno bogata i da uvek i u svakoj prilici, kada se te veze razmatraju, može da se uoči nešto što do sada nije bilo zapaženo.

Nekoliko načelnih napomena o poreklu i značaju nemačkog kulturnog uticaju u Vojvodini

Zoran Žiletic, Beograd ¹

U svom prilogu o prisustvu nemačke kulture u Vojvodini i o njenom značaju ograničiću se na tzv. kulturu svako-dnevice. Ono na čemu svaki put insistiram kad je reč o uticaju tog vida nemačke kulture, jeste okolnost da ona nije izvornog karaktera.

Insistiram na tome zato što, pogotovu južno od Save i Dunava, i to najčešće u kulturi svakodnevice, postoji neka vrsta otpora prema evropskim vrednostima. Pri tome nosioci tog otpora neretko se brane od takvih tekovina sa pozicije otpora prema "nemačkarenju".

Po sredi je, međutim, nešto drugo budući da Germani na jugozapadu današnje Nemačke, tj. Bavarci, Švabe i Franci - koji su se u osvrt prvog milenijuma opredelili za ulazak u sastav antičkog Rima - dolaze u trajan kontakt sa rimsko-grčkim nasleđem koje je u međuvremenu ugrađeno u temelje evropskog sistema vrednosti. Oni će u potonjim vekovima na toj baštini izgraditi sistem vrednosti zajedno sa poromanjenim Galima i Zapadnim Francima na tlu potonje Francuske koja, inače, čak i svoje ime kao država duguje ovim drugima.

Pri čemu će se prvi "transport" tih tekovina na Istok odigrati između 11-15. veka tj. tokom kolonizacije područja između Labe i Odre.

Ti Nemci iz Porajnja (a njih je među kolonistima u potonjoj Vojvodini bilo najviše!) pri tome nisu preneli onovremene evropske standarde u privređivanju, graditeljstvu i u kulturi stanovanja samo preko reke Labe, nego su ih učinili dostupnim i samim Nemcima između Rajne i Labe, tj. i onima u Hesenu, Tiringiji i Saksoniji. Preuzimanje helenističko-rimskog nasleđa u kulturi svakodnevice Germana koji će prerasti u narode nemačkog govornog područja ogleda se, inače, već u okolnosti da su npr. njihove reči za sto (discus>Tisch) i prozor (fenestra>Fenster), ciglu (tegula>Ziegel) i kreč (calx>Kalk), ogledalo (speculum>Spiegel) i jastuk (coxinus>Kissen), kao i za bezbroj drugih objekata iz oblasti evropskih standarda u stanovanju, pozajmljene zajedno sa tim objektima za koje Germani dotle nisu znali.

Otkad Srbi, Madari i Rumuni zatečeni u Vojvodini nakon isterivanja Osmanlija iz nje jedu za stolom i ogledaju se, meni datumski nije poznato, ali izvesno je da je ta praksa usledila tek posle habsburške kolonizacije Južne Ugarske odn. potonje Vojvodine.

Inače je nas Srbe sv. Sava još u 12. veku - tako veli šaljivo

narodno predanje - videvši nas tobože kako u svoje kolibe unosimo svetlo u džakovima - podučio da u zidovima svojih kuća od pletera ostavimo otvor (što latinska rec fenestra i znaci) tj. da napravimo prozore.

I upravo takve i mnoge druge zapadne tekovine u kulturi stanovanja i u graditeljstvu i privređivanju, - ovog puta na nivou 18. veka - preneli su Bavarci, Švabe i ponajviše Zapadni Franci i u Južnu Ugarsku odn. Vojvodinu.

Uz to, oni su doneli još i gvozdeni plug na točkovima koji nije samo parao već je i prevrtao zemlju. Oni su osim toga istisnuli srp, donevši kosu za koju se ovde isto tako nije znalo. Oni su uveli i stajski uzgoj stoke, nešto što je bilo ravno revoluciji u poljoprivredi budući da se stoka preko zime od tada nije više mrzla na ispašama i nije gladovala čekajući proleće.

Istovremeno je, zahvaljujući tom načinu uzgoja, nastalo stajsko đubrivo, a ogromne ispaše postale su oranice što je poljoprivredu i ekonomiju ovih područja intenziviralo u neviđenim razmerama.

Treba s tim u vezi konstatovati i to da su oranice pre doseljavanja nemačke ratarske populacije naizmenično "ostavljane na ugar" tj. nisu obrađivane čitavu godinu.. Više desetina hiljada nemačkih porodica koje su došle niz Dunav uvele su, međutim, takozvanu troizmeničnu obradu, to jest, njive su uvek bile pod usevima s tim što je taj treći usev bio stočna hrana.

I naposljetku, ključno za potonju Vojvodinu bilo je što je Rimsko-nemačka imperija sa Habsburzima na carskom i kraljevskom prestolu naseljavanje ukupno dvanaest etnija sprovodila mešovito, slažući neku vrstu etničkog mozaika. Sve su etničke grupe, naime, naseljavane prevashodno izmešano kako bi se pospešio takmičarski duh stanovnika svakog od naselja u sferi privređivanja i u negovanju kulturnog života a zatimile političke i etničke ambicije. Tako ni jedna etnička zajednica nije imala brojčanu prednost pa su zato nužno bile upućene jedna na drugu tj. na međuetničku kooperativnost.

Sve je to doprinelo s jedne strane ranoj evropeizaciji Vojvodine u današnjem smislu, odn. njenoj multikulturalnosti, a otvorilo je i puteve trpeljivosti u suživotu.

Hteo bi ovom prilikom da skrenem pažnju još i na to da se u mom zavičaju, tj. s one strane Save i Dunava, previđa da se Srbija ne bi tako rano oslobodila Turaka bez tzv. "austrijskih" Srba.

Međutim, da nije bilo Srba u Vojvodini, koji su tada samo ovde mogli doći do velikog bogatstva, Srbe južno od Save

1) Autor je prof. univerziteta u Beogradu

i Dunava ne bi imao ko materijalno da podrži u njihovoj borbi za slobodu. Mi znamo da se ovde oformila i srpska građanska kultura, što je takođe posledica privrednog procvata koji je sa sobom donela habsburška demografska i ekonomska kultura visoke delotvornosti.

Otuda je teško podneti priču o tome kako su se ljudi ovde ponemčili. Ja to odbijam, jer se ne radi o ponemčavanju, radi se o evropeizaciji do koje je došlo preko nemačkog prisustva u Vojvodini.

U ovom življu ovde je oživela ta neka želja za materijalnim i intelektualnim usponom do čega ne bi došlo da nije proterena turska ordija iz ovih krajeva, gde je provela čitavih 160 godina. Ovo bi do danas ostao Budimski elajet da nije bilo habsburških vojski i Evgenija Savojskog. Vojvodina se, uostalom, pod osmanlijama bila svela na nekih, kažu, 18 hiljada stanovnika. Svi ostali su se bili razbežali, svi su otišli na sever. Mislim pri tome i na Srbe koji su došli pre Turaka u Vojvodinu, tj. na one koji su prelazili sa svojim despotima kao njihovi kmetovi (jobadi) ovamo, u ovaj deo, i tu se nastanili kao izbeglice posle kosovskog poraza.

Habsburzi posle druge opsade Beča 1683. nisu imali kud, odn. Rimsko-nemačka imperija nije imala kud - ona je morala da vrati osmanlije i ona je morala da popuni ove prostore i popunila ih je na pravi način u jednoj pravoj mešavini.

Tragično je inače što je u Beogradu nedavno održano jedno predavanje na temu "Prvo izvođenje Mocarta u Beogradu davne 1790. godine" o čemu do sada niko ništa nije znao samo zato što je to godina u kojoj je Beograd habsburški. Da je u Beogradu te godine izvođena Mocartova "Otmica iz saraja" pri tome je izgleda još uvek sporedno, jer je Beograd sa stanovišta istoriografije iz Titovih i Miloševicvih godina bio "pod austrijskom okupacijom"..

Ne pominje se ni simfoniski orkestar u vreme Beograda pod Rimsko-nemačkom imperijom od Požarevackog do Beogradskog mira. Dakle, od 1718. do 1739. godine. U tom periodu - tačnije poslednjih nekoliko godina tog evropskog i hrišćanskog Beograda - postojao je naime simfoniski orkestar koji je svirao u tzv. Novoj džamiji na uglu Zmaj-Jovine i Ulice kneza Mihaila.

Trebalo bi da bude sasvim svejedno što su članovi orkestra bili u službi jednog katoličkog biskupa, što su to bili Česi koji su govorili nemački, i da bude presudno da je jedan simfoniski orkestar u Beogradu postojao već u to vreme i da je, eto, Mocartovo izvođenje palo u vreme Kočine krajine kao generalne probe Karadorđevog ustanaka do koga ce doći samo 14 godina kasnije.

Pri tome oni koji ćute o takvim kulturnim zbivanjima svesno kriju hrišćansku i evropsku pripadnost Beograda i Srbije.

Srpsko-Nemačke kulturne veze - o kulturnom obrascu

Mirko Djordjević

Na početku mi dopustite nekoliko napomena koje - uglavnom je tako - rizikuju da budu neka vrsta dosadnog predgovora za moje kratko slovo o nemačko-srpskim kulturnim vezama posebno pak o kulturnom obrascu koji se neguje u svakoj kulturi pa i u srpskoj. Ovako kako je ljubazni domaćin g. S. Seder naslovio temu skupa o uticaju nemačke kulture na srpsku, posebno na vojvođansku to podrazumeva simpizijum ili kolokvijum. Tu temu mi ovom prigodom ne bismo mogli da realizujemo sve i kada bismo to hteli. Istorija kulturnih veza je toliko bogata i zaista dovoljno izučena - o srpskom pravoslavnom baroku gotovo sve je po znato, kao što je poznato koliko on duguje nemačkoj kulturi. Ugledne akademije nauka u Kijevu, Moskvi ili SANU u Beogradu su publikovale ogromnu građu. Taj barok predstavlja ogromno bogatstvo i značajan znak raspoznavanja kulturnog identiteta našeg naroda jer je evropski i srednjeevropski kao fenomen. On u sebi nosi pečat svog pravoslavnog izvorišta i kulturnog izraza koji je nikao iz uticaja nemačke kulture. Te dve izvorišne linije određuju taj barok na crti nemačko-protestantske paradigme u istoriji evropske kulture. Ta vrednost i nije samo muze-

jsko-istorijska ona je činjenica koja traje i bogati i srpsku i nemačku kulturu. Ovde ću istaci jednu činjenicu bez obzira -a to naglašavam - što bi to nekog i moglo naljutiti. Prilikom restauracije crkava i manastira te drugih objekata znaci ovog baroka se uništavaju. Vrš se jedna neprimerena "vizantinizacija" crkava u stilu crkava s Kosova ili raško-šumadijskog kulturnog kruga. To bi bilo isto i slično kada bismo crkvama našim na Kosovu davali neki barokni stil koji one nisu imale.

Ova je napomena bila nužna jer se radi o jednoj pojavi koja uveliko menja smisao kulturnog obrasca u njegovoj autentičnosti"

Danas je uticaj ne samo nemačke vec evropske kulture i njenog univerzalnog obrasca ponovo tema - svima su usta puna Evrope.

Stoga ću svoje izlaganje bazirati na problemu kulturnog obrasca koji svaka kultura neguje. Reč je o dominantnom pečatu kulture koja se može poimati samo u multikulturalnom smislu jer je svaka kultura nacionalna po jeziku i stilu ali - ako je prava kultura - je univerzalna po smislu i značenju kod nas nije dovoljno elaboriran sam pojam kulturnog obrasca i tim se problemom na zanimljiv način

bavio S. Jovanović - čije historiografsko delo ja uzimam s rezervom. Kada je pak o kulturnom obrascu S. Jovanović je ostavio niz valjanih zapažanja. Naš kulturni obrazac se od XVII i XVIII veka formirao pod uticajem evropske a posebno nemačke kulture i postajao je sve bogatiji. U prvom redu to je delo Dositejevo i njegove škole koja kulturni obrazac nije u tom dobu videla - to je doba Prosvetljenosti - kao monistički obrazac već kao puni i pluralni obrazac uzajamnog bogaćenja kultura. Svaki kulturni obrazac podrazumeva više komponenata a srpsko-nemačke kulturne veze na svim nivoima upravo to i pokazuju. Moja reč o Dositeju ovde nije predavanje jer i tu je sve poznato - reći ću koju rec o tome da s Dositejem i prosvetljenim gradjanstvom srpska kultura počinje da diše na oba plućna krila. Tu se dotičemo s Evropom. Nije Dositej porekao izvorne pravoslavne korene naše kulture on ih je samo u kulturnom smislu obogatio. Od monističkog kulturnog obrasca mi s Dositejem prelazimo na evropski pluralni kulturni obrazac. Ogromno enciklopedijsko znanje koje je Dositej sticao - učec latinski grčki i albanski među drugim jezicima - on uglavnom duguje nemačkoj kulturi u najširem smislu reči.

U novije vreme međutim događa se nešto neobično kulturni se obrzac ponovo monistički uzima kao kategorija.

Danas se uzima, a razlozi su ideološko-politicki, da se srpska kultura svodi na jedan obrazac. Vojvodina pokazuje da je loš smer. Mi nećemo ići u Evropu ni preko Mojkovca ni Šumadije već preko Vojvodine a njeno je kulturno nasleđe dovoljna garancija za to. To se danas formuliše kao čudna teorija da je naša kultura započela jednim bekstvom u manastir pri čemu se misli na sv. Savu, da treba da ostane na tome. Smeće se s uma da imamo i jedno bekstvo iz manstira, to je ono Dositejevo iz Hopova. Ni jedan savremeni slovenski narod nije svoju u svemu bogatu kulturu sveo samo na jedan činilac - to se nama

danas do gađa. Jednako naša kultura duguje svom prvom izvoru svetosavskom, ali i onom drugom dositejevskom. To se danas zaboravlja ili su sv. Sava i Dositej takvi antipodi kakvim ih predstavljaju današnji "svetosavci" kulturolozi i ideolozi oni su pluralno bogatstvo srpske kulture koje ima trajnu vrednost. U tom pogledu su savremeni "svetosavci" obični ideolozi, Podsetiću vas na neke činjenice koja su ovde upravo relevantne : godine 2003. je grupa intelektualaca, a među njima i mnogo vladika SPC objavila famozno Drugo srpsko pismo Haralampiju koje izražava onu kulturologiju koju sam označio kao ideologiju i koje zagovara - još jednom - banalni monistički kulturni obrazac. U prvom pismu koje Dositej pisao svom prijatelju crkvenom disidentu Haralampiju Matnuli izlaže se ideja da je naša kultura obogaćena nemačkom i evropskom i da je to kulturni put napretka, u ovom "drugom" se izlaže jedna kulturološki neodrživa ideja o samovoljnosti srpske kulture i ideja da je ona samo onda autohtona ako ne trpi uticaje. Posle toliko godina - posle 220. godina - srpska kultura stoji na dvema svojim sastavnicama. U drugom pismu Haralampiju Dositej je proglašen za crnu ovcu, za zločelca koji je posejao seme zla i tuđinštine. To je jedna pogubna ideologija nacionalizma koji ne priznaje susrete kultura i koji kulture etnički marginalizuje. Mi imamo bogatu kulturnu tradiciju ali i lošu tradiciju kao i narodi oko nas - podsetiću na još jedan važan primer. Daleke 1835. godine su čak i vladika Njegoš i Vuk Karadžić zahtevali od kneza Miloša da zabrani objavljivanje dela Dositeja Obradovića. Zanimljivo je da je nepismeni srpski knez ovaj zahtev odbio jer je bio čovek koji je imao sluha da je narodu potrebna evropska kultura. I to je jedan znak.

Mi smo danas i ovde nekako ponovo zbunjeni - no ja bih se sada na ovom zaustavio iako je tema široka i važna.

U tom smislu se - s ovim svojim slovom - i zahvaljujem svima a posebno g. S. Sederu;

Austro-nemački kulturni uticaj na Srbe u današnjem Banatu sa osvrtom na najstariji vid materijalne kulture -ishranu

Zlatoje Martinov

Posle oslobođenja od turske uprave (1718), Banat je postao posed austrijskog cara, a Banačani patrimonium domus austriacae tj. baština austrijskog doma. Banat je to ostao u celini sve do 1769. kada je bečki Dvor deo Banata, predao civilnoj upravi, a obodne delove prema Dunavu i Savi koji su bili granica sa Turskom Imperijom uključio u odbrambeni sistem Vojne Granice (Militar Grenz) koja je postojala sve do 1872. godine. Time su se Srbi u Banatu našli u novom, srednjeevropskom kulturnom krugu sa drugačijim civilizacijskim tekovinama u odnosu na dotadašnje¹. Ubrzo zatim dolazi i do prvog u nizu talasa planske kolonizacije Nemaca u Banat koja je tekla kroz čitav 18. i 19. vek².

Nemački jezik postaje zvanični jezik u javnom životu, pre svega u banatskoj Vojnoj granici na kojem se isključivo komandovalo i vršila sva zvanična prepiska. U ostalim delovima Banata on je u najširoj upotrebi i postaje jezik obrazovanih. To je jezik kojim se govorilo na Dvoru pa je i to, pored ostalog, bio podsticaj mnogima da prionu na učenje ovog jezika. Koristi od znanja nemačkog bile su velike, naročito za poslovne ljude i trgovce, ali učenje nemačkog je postalo i svojevrsna moda, neka vrsta "noblesa", pa su srpske devojke iz urbanih i imućnijih sredina rado učile "nemečki." Nemački jezički uticaji prodirali su u rečnik banatske srpske populacije koji se odnosio na jela i pića, pokućstvo, odeću, zanate, zanimanja, sredstva za rad u polju, jednom reči na sve oblasti materijalnog i duhovnog života. Čak su i neke francuske i latinske reči preko nemalkog jezika ušle u srpski vokabular.

Preko mera državnih organa i brige koju su oni tokom gotovo dva veka ispoljavali za razvoj poljoprivrede, zanatstva, bankarstva, industrije i ostalih segmenata materijalne kulture, život Srba i novodoseljenih nemačkih kolonista se znatno poboljšavao. Isto tako za proces kulturnog razvoja i neprekidnog učenja i usavršavanja ovih dveju nacionalnih grupa nije bilo svesjedno da li su se nalazile u Provincijalu ili Granici. U Provincijalu, premda vladaju feudalni odnosi sve do polovine 19. veka, proces učenja je brži jer se na imanju spahija imalo šta videti i naučiti kako u oblasti obavljanja poljoprivrednih radova tako i u unapređenju kućanstva, načina ishrane, stanovanja, odevanja i slično. U Granici, podvrgnuti čvrstoj militarnoj vlasti, iako lično slobodni, i Srbi i doseljeni Nemci su pre svega vojnici u ratu i paori u miru. Blagotvornih uticaja iz ostalih delova Carstva ima znatno manje, pa je i nivo materijalne kulture i kod jednih i kod

drugih znatno niži nego u provincijalnom Banatu. Novu kulturu prihvataju Nemci i Srbi, mada ovi drugi nevoljno i sa visokim stepenom rezistencije. Oni to čine sporo, korak po korak, i tu drugačiju kulturu adaptiraju svom mentalitetском sklopu i nepovratno je inkorporiraju u svoj nacionalni kulturni trezor.

Veći uticaj Nemaca na Srbe nego obrnuto, posledica je znatno većeg kulturnog i materijalnog stupnja nemačke populacije u odnosu na banatske Srbe. To se jasno vidi naročito krajem 18 i početkom 19. veka kada se početno nemačko neiskustvo pa i nesnalazjenje na novim prostorima u drugačijim radnim i klimatskim uslovima, potpuno izgubilo i ustupilo mesto jakoj disciplini, snalažljivosti, marljivosti i željom za stalnim učenjem i usavršavanjem u poslovima. To se naročito odnosilo na poljoprivredu ali i na zanatstvo. Treba imati u vidu da su još jozefinski kolonisti, s kraja 18. stoleja, imali jaku disciplinu esnafskih udruženja koju su prenosili na svoje potomke. Stoga se banatsko srpsko stanovništvo u mnogo čemu ugleda na svoje nemačke susede, ne samo u pogledu unapređenja poljoprivredne proizvodnje, već i u prihvatanju novih i korisnih zanata, izgradnje kuća, načina stanovanja i ishrane. Taj nemački uticaj postaje transparentan naročito u 20. veku i traje sve do masovnog proterivanja nemačke narodnosne zajednice sa banatskih prostora od strane komunističke vlasti krajem 1944. godine. On je delimično vidljiv i danas, uprkos veštačkim, pre svega političkim pokušajima da se izbriše iz nacionalnog pamćenja banatskih Srba

Nemci su vrlo brzo postali najbolji zemljoradnici

1) D. J. Popović, Srbi u Banatu, Naučna knjiga, Beograd, 1955. str. 16.

2) B. Jankulov, Pregled kolonizacije Vojvodine u 18. i 19. veku, Matica srpska, Novi Sad, 1961., 71.

3) Iz tog vremena potiče često navodjena rečenica švabe iz sela Parabuć upućena susedu Srbinu koji je nezadovoljan prinosom išao za litijom: "Ej, komšija Rac, ne pomaže Kristus već Mistus! (Mist - djubre)

od kojih su susedni narodi imali šta da nauče. Prema mišljenju mađarskog istoričara Fenješa (Fenyés) Nemci su " najvredniji i najbogatiji sloj stanovništva koji koristeći novine u agrotehnici i udvostručenim znanjima uspešno obavlja poljoprivrednu proizvodnju. Oni najčešće proizvode proizvode koji su najunosniji, kao što su žito, kude lja, lan, uljana repica i duvan. Ne drže volove, još manje ovce, nego krave zbog mleka i konje za vuču i oranje. Seljaci rade svakovrsne ručne zanate, a deca i stari ne sede besposleni, nego se zanimaju pravljenjem predmeta za odevanje pre svega drvenih klompi i slamnih šešira, ali i korisnih stvari za svakodnevnu kućnu upotrebu: kotarica i korpi od pruća.

Gotovo svaka nemačka devojka ide u srpske i mađarske kuće kako bi radeći kao služavka naučila kućne poslove i istovremeno finansijski pomogla svoju porodicu.

Zanimljivo je da iako su Srbi primili od Nemaca mnoge novine, oni su, kao izuzetno patrijarhalni ljudi, zabranjivali svojim kćerima službu po tuđim kućama, jer se to smatralo "sramotom" i doživljavano je kao izvrgavanje opasnosti devojačke čednosti.

Od Nemaca Srbi su primili djubrenje zemlje, dotad potpuno nepoznato.

Naime plodna banatska zemlja nadoknađivala je nedostatak hranljivih materija time što je neko vreme mirovala i "odmarala se." Ipak taj proces regeneracije njiva nije mogao teći unedogled. Bez đubrenja prinosi na srpskim njivama su se smanjivali iz godine u godinu, dok su na nemačkim, koje su uredno djubrene, bivali znatno viši³. Nemci su takodje uveli, a Srbi primili tzv. sejanje na brazdi. Pre toga Srbi su, kako navodi D.J. Popović, sejali kukuruz na sledeći način: "Jedan uprti vrata na ledja i ide napred. Za njim ide sejač i baca kukuruz na vrata da se zrna rasprše po njivi, pa onda tako posejano seme zaore⁴." Možemo sa sigurnošću tvrditi da je upravo sa nemačkim kolonistima u Banat stigao i krompir. Uostalom i sama reč krompir nastala je od švapske reči "Grundbirne"⁵.

Nemci u Banatu, kao i u celoj Vojvodini, bili su i vrsne zanatlije i to kovači, kolari, užari, a docnije u 20. veku i odlični mehaničari koji su umeli da popravljaju sve poljoprivredne mašine od plugova do kosilica i vršilica. Ništa manje dobri nisu bili ni u krojačkom zanatu. Mnoge od pomenutih zanata izulili su srpski mladići upravo kod nemačkih majstora. Nemci su bili dobri pivari, ugostitelji i trgovci, a veštinu gajenja svilene bube koja je doprinela razvoju svilarstva u Banatu i izgradnji malih fabrika-svilara nesebično je prenošena na ostale narode u okruženju. Srbi se, međjutim, osim trgovačkog, kafedžijskog i donekle pivarskog posla nisu ozbiljnije zanimali za gajenje svilenih buba. Oni su, usko specijalizovano, pod uticajem

svojih nemačkih suseda naročito krajem 19. i početkom 20. veka, počeli da se značajnije bave povrtarstvom i vinogradarstvom, dok je gajenje voćaka bila samo uzgredna delatnost i to po vinogradima i baštama⁶.

U pogledu kulture stanovanja valja istaći veliku razliku između srpske i nemačke kuće. Nemačka kuća čak i kad je manja, ukusno je iznutra uredjena, sve je uredno i čisto, naročito kuhinja čiji je pod popločan crvenom opekom koja se redovno pere i čisti, a dnevna i spavaće sobe čak i u seoskim domaćinstvima imaju patos od drveta. Srbi u gradovima su relativno brzo prihvatili nemački način stanovanja, a proces primanja tih korisnih higijenskih navika na selu je tekao znatno sporije.

Jedan od najuočljivijih i još i danas prepoznatljivih nemačkih uticaja u oblasti materijalne kulture jeste ishrana. Upravo zahvaljujući prilično očuvanoj nemačkoj leksici u jeziku današnjih Banaćana u ovoj oblasti, u mogućnosti smo da gotovo u potpunosti rekonstruišemo taj uticaj. I danas Srbi u Banatu označavaju pojedine obroke nemačkim terminima (frühtuck - das Frühstück, jauzna - die Jause, predjelo - die Vorspeise) kao i mnoga jela (rinflajš - das Rindfleisch, cušpajz - die Zuspaise, nahšpajz - die Nachspaise, melšpajz - die Mehlspeise, grincajg - das Grünzeig, knedle - der Knodel, krofna - die Krapfen) itd⁷. Blagotvorni uticaj Podunavskih švaba uneo je revolucionarni preokret u načinu ishrane banatskih Srba. On se uglavnom ogledao u sledećem:

- a) u uvodjenju novih Srbima dotad nepoznatih jela (supa za razliku od turske čorbe, govedja, ajnpren, ajngemaht, od vina, od kelerabe i sl., zatim jela od testa kao što su flekice - Fleckerl, šufnudle - Schupfnudel, grenadirmarš - Grenadiermarsch, tašci - Tasche, knedle - Knodel, kifle - Kipfel, jela od povrća kao na primer razne vrste cušpajza, kolači od kvasnog testa - štrudle - Strudel, krofne - Krapfen, buterozne - Butterrozen, buhtle - Buchteln),
- b) u proširivanju sirovinske osnove za pripremanje obroka (uvodjenje na trpezu više voća, povrća, mleka i proizvoda od mleka kao na primer milerama, putera, tzv. švapskog sira i sl., zatim novih vrsta mesa pre svega govedine umesto isključivo svinjetine, zatim Srbima nepoz-

4)D.J.Popović, op. cit. 187.

5)Videti: M.Reinsprecht, Nachweis der donauschwabischen Kulturleistung im Sudosten, "Der Donauschwabe" 16.05.1982.

6)Još je Fridrih Vilhelm fon Taube u 18. veku utvrdio sa Srbima neće da uzgaja voćku da bi korist od nje imao njegov sin ili unuk. On hoće tu korist odmah.

7)O ovome detaljno videti u našem radu "Nemački uticaj na ishranu Srba u Banatu, Banatski forum, Pančevo, 1997.

8)Isto, str. 35 - 79

natih začina (miloduh - liebsteckel, šafran, lorber, senf, kim, vanila, muskat i sl.),

c) u uvodjenju novog načina pripremanja hrane i konzervisanja tj. odlaganja njene upotrebe za kasniji period (dinstovanje i pohovanje mesa, barenje povrća, a u pogledu konzervisanja pravljenje kompota odnosno "dunsta", džemova, naročito od kajsija, sušenja voća, odlaganje krompira u trap, usoljavanje mesa tzv. salamura i sl.),

d) u fiksiranju rasporeda obroka (doručak ručak, užina, večera)

e) u uvođenju higijenskih navika pre i posle jela, f) postavljanju stola u svečanijim prilikama i

g) u upotrebi modernijeg pribora za spravljanje i konzumiranje hrane (modle, radle, nudlbret, porcelansko posuđe, metalni escajg i drugo)⁸.

Banatski Nemci su odigrali i posredničku ulogu u pogledu uticaja na svoje srpske susede: naime, donoseći sa sobom iz svoje stare domovine mnoge tekovine drugih naroda kao što su sos (la sause) kao očigledan francuski uticaj ili pivo, svakako preuzeto od čeha, oni su obogatili trezor srpske banatske ishrane. Teško je danas Srbinu objasniti da na primer sos i rinflajš nisu srpska jela jer ih je on odavno usvojio i uvrstio u svoju tradicionalnu kuhinju.

Zaključak

Na kraju, kao zaključak možemo izneti sledeće:

kulturna interkacija banatskih Srba i Nemaca, nema ravnomernu dinamiku. Apsolutno dominira nemački kulturni uticaj na srpsku banatsku populaciju, a razlog leži pre svega u civilizacijskim razlikama ova dva naroda kao i u dvovekovnoj austrijskoj vrhovnoj vlasti. Uticaj Srba na Nemce koji su pripadali višem civilizacijskom krugu, minimalan je i tek uzgredan. Takodje dinamička neravnomernost se odnosi kako na vremensku dimenziju tako i na odnos izmedju sela i grada ali i na odnos izmedju Granice i Provincijala u doba austrijske vladavine. Susret dveju kultura zbiva se početkom i sredinom 18. veka, a prve interakcijske plodove daje tek u 19. veku, naročito u njegovoj drugoj polovini, da bi u 20-tom oni bili već sasvim jasno profilisani. Razumljivo je da je gradsko stanovništvo i srpsko i nemačko lakše prihvatilo tuđe novine u različitim segmentima materijalne kulture nego što je to bio slučaj sa seoskim. To se naročito odnosi na Srbe, mnogo manje na Nemce, jer su Srbi u Granici, za razliku od Nemaca, pa i od Srba u županijama, upravo izbegli feudalno iskustvo i apsolutizovali su svoju militarističku patrijarhalnu zajednicu. Nemci u Granici su, međjutim, posedovali feudalnu tradiciju još iz stare domovine, a mnogo lakše su nego Srbi preboleli ukidanje graničarskog sistema. Srbi nisu hteli ili nisu mogli da se emancipuju od patrijarhata u većoj meri, zbog iracionalne zebnje da će izgubiti svoj nacionalni identitet. Posledice takvog odnosa proširene načitav srpski nacionalni korpus, vidljive su, na žalost i danas.

Uticaj Nemačke kulture na razvoj obrazovnog sistema u Karlovačkoj Gimnaziji

Prof Dejan Đurđev

U toku razvoja građanskog društva na prostorima Južne Ugarske, srpski narod je često bio izložen uticajima kulture brojnih naroda, pre svega ovih iz neposrednog okruženja, nemačkog i svakako po želji karlovačkih arhijereja ruskog, preko kojeg smo prihvatili najlogičniji, najprimereniji i najprirodniji pristup u procesu otvaranja, održavanja koraka sa krugom naroda koji su predstavljali temelj evropskoj hrišćanskoj kulturi.

U građanskoj sredini, Srbi su se suočavali najpre sa kulturnom tradicijom nemačkog naroda, koji su već dugo zbog povoljnijih istorijskih okolnosti imali ustaljenu tradiciju, poglede na život i pre svege sjajan odnos prema školi.

Potreba za intelektualnom elitom podstakla je karlovačkog mitropolita Mojseja Petrovića da već u prvoj polovini 18 veka osnuje prvu školu u jednoj srpskoj sredini. Sa prvim ruskim učiteljima: Maksimom Suvorovim,

Emanuilom Kozačinskim, Petrom Padunovskim, Jovanom Mjenackim i Trifunom Klimovskim, spominju se prva dvojica učitelja za latinski i nemački jezik luteranske veroispovesti (čija nam imena nisu poznata), koji su i sami sa svojim ruskim kolegama učestvovali u reorganizaciji Latinske škole. U ovoj školi koja se u narodu tada često pominjala kao Pokrovobogorođičina (zbog početka školske godine na praznik Pokrovo Presvete Bogorodice), naročita pažnja se poklanjala savladavanju nemačkog jezika, zbog toga su mnogi ovu školu nazivali Latino-nemačkom. Profesori su svoje izveštaje pisali na nemačkom jeziku. Mitropolit Pavle Nenadović je često isticao da je nemački jezik kao i latinski ne samo koristan nego i potreban, te ga zato treba što bolje naučiti, govoriti i pravilno pisati. Nemački jezik se učio čak i u Slovenogramatičkoj školi nižem odeljenju Latinske škole. Svaki dan pra početka redovne nastave od šest sati do pola osam

učio se nemački jezik. U fondu mitropolitskog arhiva u Karlovcima nalazi se popis inventara imovine mitropolita Pavla Nenadovića, značajan deo imovine obuhvata popis knjiga u biblioteci ali i jedan poseban popis: "Specification deren in der Erzbischoflichen Bibliothek befindlichen unterschiedlichen Schulbuechern".- Summa deren Schulbuechern 1145 Stueck 1769. To su bile vredne školske knjige korišćene u svim školama čiji je patron bio mitropolit, značajan broj tih knjiga bio je na nemačkom jeziku. Najpoznatija gramatika bila je Rajsova koja se upotrebljavala i u nemačkim školama. Latinska škola radila je prema propisanom i obrazovno vaspitnom nivou bio je identičan sa školama istog profila u Austriji i Ugarskoj. Krupne promene nastale su 1770 godine, kada je austrijska carica Marija Terezija da je škola isključivo državna stvar, pa se Latinska škola pod zaštitom karlovačkog mitropolita ugasila.

Dvadeset i jednu godinu po ukidanju Latinske škole, osnovana je Karlovačka gimnazija koja je započela sa radom 1.11.1792 godine. Nastava se izvodila na nemačkom i latinskom jeziku, predavale su se nauke koje su postojale u carsko-kraljevskim gimnazijama. Direktori i profesori su uglavnom bili studenti Bečkog univerziteta, nemali broj profesora bili su studenti i ostalih nemačkih univerziteta.

Najznačajniji školski plan " Namerenije i izloženije" u prvim godinama bio je plan direktora Andrije Volnog iz 1798 za koji je i posle 27 godina tadašnji odlazeći direktor Karlo Rumi rekao da je "tako izradan školski plan bionda je otiličje plana ovog i u Nemačkoj priznato bilo i pohvaljivano"(Serbske novine iz 1836). U ovom planu značajno mesto bilo je posvećeno nemačkoj jeziku i kulturi u svih šest razreda. Slavni direktor Andrija Volni bio je izuzetno cenjen u naučnom svetu tog vremena kao hemičar, minerolog i pre svega sistematičar-botaničar. Botaničko društvo iz Regensburga izabralo ga je 1803. godine za svog počasnog člana, a 1800. univerzitet u Jeni i njegovo mineraloško društvo ga je izabralo za svog počasnog člana.

Udžbenici u ovom periodu koji su đaci koristili bili su pisani nemačkim jezikom, osim srpske gramatike.

Posle 1825 godine za vreme direktora Jakova Grečića povećao se broj učenika u Karlovačkoj gimnaziji, značajan broj učenika činili su i Nemci iz Srema, Slavonije, Bačke i Banata. Bila su to deca Nemaca činovnika, lekara i zanatlija, gimnazija im je garantovala očuvanje nacionalnog identiteta, zato su se često opredeljivali za ovu školu.

Godine 1835. gimnaziju je upisao Branko Radičević sa 11 godina. U Karlovcima se školovao do 1841. godine. Za vreme svog boravka u Kralovcima, naš slavni pesnik se nadahnjivao prelepim fruškogorskim krajolikom i naravno delima slavni književnika pre svega germanske kulturne provincije, koja je mogao da pronađe u bogatim bibliotekama karlovačkih građana. U biblioteci Karlovačke gimnazije čuva se poklon biblioteka Teodora Radičevića na osnovu koje možemo jasno sagledati u kojoj

je meri naš slavni pesnik i njegovi savremenici bili nadahnuti delima slavni i nemačkih književnika tog vremena; nailazimo u ovoj biblioteci na dela Getea, Šilera, braće Grim i dr.

Naredbom ministarstva prosvete

u Beču 1855. godine., nastavni jezik u gimnazijama je nemački. Čak su i propovedi đacima pravoslavne veroispovesti bile na nemačkom jeziku. Na srpskom jeziku predavao se jedino srpski jezik. U toku Bahovog apsolutizma, proces germanizacije je bio na vrhuncu, to se na najbolji način pokazalo kroz obrazovni sistem. Stroga kontrola kontrola sprovođenja ove naredbe vršila se iz Zemaljske generalne komande iz Temišvara. Bez obzira na ovakvu kontrolu, Karlovačka gimnazija je svojim radom i rezultatima mogla da se podiči i preporučiti kao prestižna u monarhiji. Učenici su odlično govorili nemački jezik. Svaku važnu izjavu ili govor, čak posmrtnu besedu ili molbu direktoru, pisali su i govorili na nemačkom jeziku.

Profesor Kosta Petrović u našoj slavnoj istoriji Karlovačke gimnazije je istakao jednu važnu referencu kada su nemački jezik i kultura bili u pitanju : "U doba Bahovog apsolutizma, austrijska germanizatorska politika je uspela da kod našeg školskog sveta ulije ideju da govoriti nemačkim jezikom znači biti otmen i učen. Zato su u tom periodu pojedini bogati srpski građani smatrajući da njihova deca neće dobro naučiti nemački jezik jer se između ostalog u školi govorio, učio i pisao srpski jezik, često decu prebacivali u druge škole". Godine 1852 Serbske novine su objavile "roditelji su negodovali što se neke nauke na srpskom jeziku predaju". Posle 1868. godine uvodi se na otvorena vrata u Karlovačkoj gimnaziji i ostalim slovenski školama narodni jezik. Ali i dalje profesorski kadar se uglavnom oslanjao na nemačke udžbenike, jer u ovom periodu još uvek nije postojao adekvatan broj naučnih knjiga prevedenih na srpski.

Pravo polaganja ispita zrelosti Karlovačka gimnazija je dobila 1873. godine posle brojnih molbi, pravom javnosti gimnazija je stekla uslove da se sa svojim u to vreme izuzetnim profesorima može uporediti sa

najboljiom gimnazijama u Austro-Ugarskoj monarhiji. I u ovom periodu, zbog nedostatka predavača Patronat je angažovao strance, između ostalih i Nemce.

I za vreme direktora Stevana Lazića od 1876. godine upotrebljavao se mali broj srpskih udžbenika, učenici su se uglavnom služili nemačkim.

Od 1882. godine kada je Patronat podneo molbu

Zemaljskoj vladi u Zagrebu udžbenici su počeli da se pišu ćirilicom. Pored redefinisavanja odnosa između Austrije i Ugarske, uticaj nemačke kulture na srpske škole polako jenjava, vrhunac takvog procesa trajao je do 1912. godine, razumljivo da je tome doprineo tada novi centar kulturnog zračenja na južnoslovenske zemlje pod Austro-Ugarskom monarhijom a to je bila Budimpešta.

Stjepan A. Seder

KUGLOF

Današnji mladi Vojvođanin bi se svakako iznenadio kada bi čuo da je značajan deo današnjih kulturnih, privrednih, zdravstvenih i drugih institucija Vojvodine u direktnoj vezi sa nemačkom kulturom ranijeg perioda. Naravno, još više bi se iznenadio kada bi saznao da je do II svetskog rata, a to znači do samo pre 65 godina u Vojvodini živelo više od 1/3 stanovnika ne-mačkog etničkog porekla i da su tada činili reativnu većinu stanovništva. Ovo je posledica svesnog prećutkivanja istorije, kao zvanične državne politike posleratnog perioda.

Mladi Vojvođanin verovatno nije obraćao pažnju na urbanistička rešenja vojvođanskih sela, ali kada bi to učinio video bi da liče jedno na drugo kao jaje jajetu. Svako selo je oblikovano u kvadrat ili pravougaonik, ušoreno i sa pravilno raspoređenim ulicama, koje se seku pod pravim uglom.

To je posledica svojevremenog planskog arhitektonskog uređivanja sela, kada se u centar sela smeštala crkva, škola i kulturni dom. Svaka kuća ima veliko dvorište i baštu, ali i prostorije za smeštaj i uzgoj stoke, štalu za smeštaj krupne stoke, konja i krava, svinjac i kokošinjac. Do dolaska nemačkih naseljenika stoka se držala napolju i trpela sve vremenske nepogode, leti vrućinu i žed, zimi hladnoću, kišu i sneg, pa u takvim životnim uslovima stoka nije pružala ono što se od nje očekivalo. Dolaskom nemačkih naseljenika stoka se smešta u staje. Nemački naseljenici donose sobom higijensko - zdravstvene navike, nova znanja iz oblasti poljoprivrede, donose plug koji je ne samo parao nego i prevrtao zemlju, donose nova iskustva iz oblasti stočarstva. Donose nove vinske sorte i svoja iskustva u gajenju vinove loze. Vršacko vinogorje je nastalo iskustvima nemačkih vinara iz doline reke Mozela, čuvene po svojim vinogradima. Nemački naseljenici donose i nova znanja iz oblasti ishrane, donose nove načine pripremanja hrane i nove vste jela. Mnoga od tih jela su sve vreme prisutna na jelovnicima u vojvođanskim

kuhinjama. Danas znatno manje nego ranije i znatno više na selu nego u gradu. Posebno mesto u nemačkoj kuhinji je zauzima jedan kolač, koji se danas retko može naći na vojvođanskim trpezama. To je kuglof.

Gugelhupf, Gugelhopf, Kugelhopf, Kugelhupf ili francuski: Kougeloder, Gougelhof, niko ne zna kako se stvarno piše, izgovara i odakle, zapravo, potiče ime ovog kolača. Sasvim je sigurno da se to testo priprema sa kvascem i peče u sudu karakteristicnog oblika. Okrugao, visok, sa strane nazubljen, u sredini sa "dimnjakom" koji pomaže da je i sredina kolača dobro pečena. Sud može biti veći ili manji, različito nazubljen ali uvek sa "dimnjakom" u sredini. Pretpostavlja se da je domovina kuglofa južna Nemačka i oblast Elzasa. Smatra se da mu je ime nastalo od oblika. Okrugao i visok kao "kegla", "hopf" ili "hupf" i verovatno se odnosi na dizano testo. Po teoriji Prof. dr Zorana Žiletica, reč kuglof u srpskom sastoji se od sledeća dva nosioca značenja: od elementa "kugl" koji je deformisan oblik nemačke imenice "Gugel", i od elementa "of" koji predstavlja ostatak dijalekatskog oblika "hupf(en)" nemačkog glagola "hüpf(en)". Imenica "(die) Gugel" je u Srednjem veku označavala vrstu pokrivke za glavu za muškarce u obliku okrugle kapuljače, nalik na danšnju fantomku. Ta "fantomka", na srednjevekovnom latinskom cuculla (vidi naše "kukuljica"), nastavljala se u okovratnik na gornjem delu ogrtača koji je pokrivaio samo ramena (videti crtež kape dvorske lude).

Nemački glagol "hüpf(en)", koji u današnjem književnom jeziku znači "skakutati", u svojoj dijalekatskoj paraleli "hupf(en)" sačuvao je značenje "(i)skočiti" / "(i)skakati" ukazujući u složenici Gugel+hupf - šaljivo i metaforički - na to da je kuglof kolač od kiselog testa koji je- dižuci se u modli u obliku izvrnute fantomke - "iskočio" iz modle. Najpoznatiji su starinski, šareni, mramorni i vinski kuglof. Iako izgled kuglofa to ne odaje, kuglof ne spada u najjeftinije kolače, a istovremeno je i veoma kalčrican. Brašno je osnovni sastojak kuglofa, ali pravi recepti iziskuju i buter ili, na primer, mileram. Brašna treba tek toliko da "zaguši" i zgusne testo.

Stari recepti su bili veoma karakteristični i često zane-

marivali meru, pa je u njima pisalo, "Za dinar kvasca u malo mleka sa 1 kockom šećera potopiti" ili dalje "a brašna i šećera koliko treba za jedan kuglof". Neki stariji recepti su bili karakteristični i po tome što se kolač sastojao od testa i od fila, pa je meko testo razvijano i u njega lako uvijan fil. Ovako pripremljen kolač se odmah stavljao u modlu

Testo se mesi sa kvascem i naravno mora da kisne.

Priprema kuglofa iziskuje dosta rada. Potrebno je testo dobro izraditi varjačom, tako dugo dok ne postane glatko i dok se ne počne odvajati od varjače i ne prestane da se lepi za dno suda. Zatim se testo sipa u podmazanu modlu za kuglof i ostavi da naraste.

Kada se kuglof izvadi iz pećnice obavezno se pospe šećerom u prahu i seče i poslužuje hladan.

Kolač se poslednjih decenija skoro uopšte ne nalazi na

trpezama naših domaćinstava, iako je više vekova bio nezaobilazan dezert ili čak i glavna hrana. Još uvek se stariji ljudi sećaju načina kako se jeo, uglavnom sa belom kafom, a u novije vreme i sa kakaoom. Danas ga domaćice prave sa dodacima - kakaoa, suvog grožđa, badema, lešnika, oraha, raznog zrnevlja... Takođe, često ga filuju, uglavnom pekmezom ili marmeladom, a i ukrašavaju ili oblažu šlagom. Tako ovaj kolač postaje izuzetno kvalitetan i ukusan, ali na taj način gubi svoj tradicionalan izgled i ukus. U želji da sačuva od zaborava ovaj tradicionalni nemačko, austrijsko, vojvođanski kolač, Nemačko udruženje za dobrosusedske odnose KARLOWITZ iz Sremskih Karlovaca, već više godina za redom organizuje FESTIVAL KUGLOFA, koji je, između ostalog, i takmičenje u spravljanju ovog kolača.

Izložba

"Poznate porodice karlovačkih Nemaca"

Ovogodišnji, peti po redu FESTIVAL KUGLOFA, je otvoren izložbom "Poznate porodice karlovačkih Nemaca" Ovom izložbom su autori Stjepan A. Seder i Nada Stojšin pokušali, i u dobroj meri uspeali, da predstave karlovačke Nemce.

Izložba je zamišljena sa namerom da, kroz predstavljanje poznatih porodica karlovačkih Nemaca, predstavi karlovačke Nemce, zanimanja kojima su se bavili, uspehe koje su postizali, probleme sa kojima su se u svome radu suočavali ... Ideja dobra, ali nije naišla na razumevanje kod sugrađana. Nedostajalo je eksponata. Porodice kojima su se autori obraćali za saradnju su pohvalile i podržale ideju, ali nisu mogle mnogo da doprinesu samoj realizaciji. To su pravdale objektivnim okolnostima, kao što su ratovi koji su protutnjali kroz Karlovce, seobe, gradnje novih kuća, seobe i sl. Poznate karlovačke porodice su uspešno predstavljene tekstom, ali je nedostajalo fotografija, predmeta iz domaćinstava koji bi predstavili tu porodicu, zanimanja kojim su se članovi porodice bavili i sl.

Osnovno zanimanje karlovačkih Nemaca je bilo vinogradarstvo. Ovim zanimanjem su se bavili od samog naseljavanja. Tek u kasnijem periodu počinju da se bave i zanatima, dok se trgovinom skoro uopšte nisu bavili.

Živeći u Sremskim Karlovcima od 1739. godine Nemci su u celosti pokrivali potrebe sremskokarlovačkog života u zanatskim delatnostima. Bili su najuspešniji u zanatima u koje je spadala obrada metala. Bili su uspešni i nezamenljivi bravari (šloseri), ali i bačvari (pinteri) i pekari. Pojedine zanatlije su od bavljenja svojim zanatom stekle i čitavo malo bogatstvo.

Naročito su bili poznati kao bravari čije ruketvorine možemo videti i danas po sremskokarlovačkim ulicama. To su, pre svega, ograde (tzv. „giteri") ispred Saborne Crkve, crkve Presvetog Trojstva, Patrijarskijskog dvora, Gimnazije, Donje Crkve i zgrade fondova. Zatim, tu je bezbroj umetnički izradenih kapija za sremskokarlovačke kuće, rešetke na prozorima, umetnički oblikovane, ali i sav alat i poljoprivredna radila tada u upotrebi.

Zapažena je bila zbirka slika akademskog slikara Đure Sedera, dekana Likovne akademije u Zagrebu, u svetu poznatog i priznatog slikara. Takođe je bila zapažena i diploma o završenom studiju farmacije u Trenčinu Ludviga Strassera, prvog magistra farmacije iz familije Strasser, koji su posle generacijama bili ili lekari ili magistri farmacije.

Izložba je uspela da obuhvati najveći broj zanimanja kojima su se karlovački Nemci bavili, da predstavi njihove protagonoste, probleme sa kojima su se suočavali u radu i da predstavi njihove kreacije.

SAS

Naše članice na Festivalu etno hrane i muzike

Članice udruženja Silvija Aman, Katica Biber-Šnur, Đurđica Šnur i Zorica Tadić pored štanda sa kuglofima

Kuglof polako, ali sigurno postaje prvi pravi karlovački brend. Sve je počelo prvim FESTIVALOM KUGLOFA održanim u Sremskim Karlovcima 2002. godine. Od tada se u Sremskim Karlovcima jednom godišnje okupljaju vrsni umetnici u pripremanju ovog kolača i svoje eksponate izlažu publici, ali i stručnom žiriju koji ocenjuje njihovo znanje i umeće.

Nekoliko članica Nemačkog udruženja za dobrosusedske odnose KARLOWITZ iz Sremskih Karlovaca je već postalo poznato i širom Vojvodine. Katica Biber - Šnur, Silvija Aman, Zorica Tadić i Đurđica Šnur su ove godine, po pozivima domaćina, izlagale svoje kuglofe na brojnim priredbama kulturno - turističkog značaja. Najveća od svih je svakako Sajam etno hrane i muzike, koja je već petu godinu zaredom održana na novosadskom Štrandu, ali tu su i druge brojne manifestacije u Novom Sadu, pa manifestacije u Srbobranu, Srpskoj Crnji, Kovilju, Bačkom Petrovcu, Ravnom selu (Schowe), Zelena mreža Vojvodine - Pijaca mali salaš.....

Ove vrsne majstorice za pripremanje kuglofa svoje eksponate nude, svake subote u centru Sremskih Karlovaca, na pogled, ali i na prodaju brojnim turistima koji posećuju Sremske Karlovce.

Lahr Robert
Zellhuber Ring 51, D-84307 Eggenfelden
Tel: 08721-1548
Fax: 08721-10814
Mobil: 0171 / 77 30 299
e-mail: robert.lahr@t-online.de

Ich beklage nie das Morgen, das Müh und Arbeit gibt,
es ist so schön zu sorgen für Menschen, die man liebt.

An alle Donauschwaben in der alten Heimat
Batschka, Banat und Srem,

im Oktober 2006

Liebe Landsleute der Erlebnisgeneration,

Sie erhalten heute wiederum mit diesem Schreiben Ihre Ihnen zustehende humanitäre Hilfe. Diese Hilfe ist kostenlos, es erhält Sie jeder Donauschwabe, der älter als 60 Jahre, bedürftig ist, deutsch spricht, auch in Mischehen oder in Mischehen verwitwet ist. Ebenso jeder deutschsprechende Jude.

Es ist dabei egal, welcher Religion Sie angehören. Sie brauchen kein Mitglied in einem Verein zu sein und auch dafür wenn Sie nicht wollen keinen Beitrag zahlen. Für die Auslieferung der humanitären Hilfe brauchen Sie auch nichts bezahlen.

Personen unter 60 Jahren erhalten die Hilfe nur, wenn sie ebenfalls Donauschwaben, auch in Mischehen und in geprüfter Not befindlich sind, zum Beispiel wegen vieler Kinder oder längerer Krankheit mit Arbeitsunfähigkeit. Dies wird vom Unterteiler geprüft und selbständig entschieden.

Die Hilfe an Sie, meine lieben Landsleute in der fernen Heimat ist ein Gruß und ein Zeichen, dass Sie in der Gemeinschaft warmherziger Donauschwaben nicht vergessen sind. Die finanziellen Mittel für diese humanitäre Hilfe, die seit 1991 besteht, stammen vom Bundesministerium des Inneren, Bonn sowie die Warenspenden von großzügigen Firmen. Die Landes- und Bundesverbände der Donauschwaben sowie die Heimatsortgemeinschaften in Österreich und Deutschland sowie USA und Canada haben hierzu leider auch diesmal keinen Beitrag geleistet.

Ich wünsche Ihnen von Herzen einen guten Empfang Ihrer Waren und alles Liebe und Gute, vor allem aber beste Gesundheit und Wohlergehen. Sollten Sie das Buch „Ein Volk an der Donau“ von Nenad Stefanovic, welches das grausame Schicksal unseres Volkes beschreibt, noch nicht erhalten haben, so schreiben Sie mir bitte, aber bitte in Deutsch, weil ich der serbischen Sprache nicht mächtig bin. Auch sonst würde ich mich über Briefe von Ihnen freuen. Der Herr unser Gott segne Sie und die Ihren und behüte Sie.

In brüderlicher Liebe und mit herzlichen Grüßen
Euer Landsman

Robert Lahr aus Kutzura
Sonderbeauftragter humanitäre Hilfe Donauschwaben im
Ev- Luth. Pfarramt, Landshuter Straße 52, D-84307 Eggenfelden

P.S. Auf der Rückseite dieses Schreibens finden Sie eine Aufstellung der Warenliste, die Ihnen zusteht. Freilich bei 2.000 Familien kann es da oder dort auch mal etwas knapp werden, aber der Unterverteiler wird bemüht sein, das mit anderen Waren wie Nudeln, Konserven etc. auszugleichen. Wenn Kleidung, die Ihnen zugeteilt wurde, oder Schuhe nicht passen, bitte verkaufen oder tauschen.

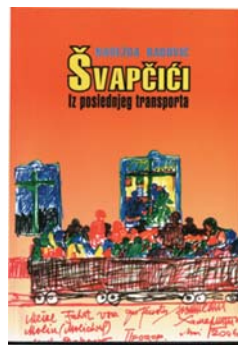
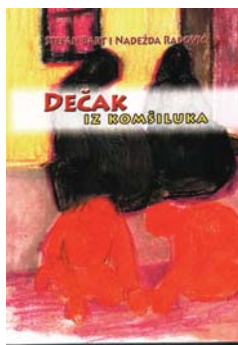
Warenkorb Humanitäre Hungerhilfe „Donauschwaben“ in der Provinz Vojvodina – BR Jugoslawien des ev.-luth. Pfarramtes 84307 Eggenfelden für das Jahr 2006 . Es werden insgesamt 2000 Familienpakete vorbereitet und verteilt.

Pos.	Ware	Einheit	Gesamtmenge	Pro Familienpaket	Bemerkungen
1	Dosen Linsen a 850 ml	Stück	6000	3 Stück	
2	Dosen Bohnen a 850 ml	Stück	14000	7 Stück	
3	Speisekartoffel a 10 kg	Kg	entfällt		
4	Reis a 1 kg	Kg	8000	4 kg	
5	Nudeln a 500 g und 750 g	Kg	8000	4 kg	
6	Milchpulver a 1 kg	Kg	2500	1 kg	Lagernd Sombor
7	Sonnenblumenöl a 1 Ltr.	Liter	6000	3 liter	
8	Wurstkonserven a 125 g Truthahn	Stück	20000	10 Stück	
9	Margarine a 500 g Becher	Stück	6000	3 Stück	
10	Dosen Thunfisch a 185 g	Stück	10000	5 Stück	
11	Sauerkraut a 850 ml	Stück	4000	2 Stück	
12	Kakaogetränk a 500gr.	Stück	6000	3 Dosen	
13	6000 Stück Seife a 125 g	Stück	6500	3 Stück	
14	Salz	kg	3000	1,5 kg	
15	Geschirrspülmittel a 0,5 l	Flasche	2000	1 Flasche	
16	2000 Fl. Shampoo 500 ml	Flasche	2000	1 Flasche	
17	Waschpulver , General usw.	Kg	4000	Ca.2 kg	
18	Zahnpaste , Tube a 125 g	Stück	2000	1 Stück	
19	Zucker a 1 kg	Kg	4000	2 kg	
20	Weihnachtsstollen a 750 g	Stück	2000	1 Stück	
21	Tomatenmark , Tube a 200 gr.	Stück	2000	1 Stück	
22	Neue Kleidung	150 Karton			Nur 60% bekommen
23	Neue Schuhen	Paar	1500		Nur 60% bekommen Schuhe
24	Gebrauchte Kleidung	Kg	2000		Ca 1,0 kg pro Familie
25	Waschpulver Merex a 3 kg	2000	2000	1 Stück	
26	Diclofenac Salbe	entfällt			
Gesamtgewicht pro Paket ca. 45 kg . Kleine Änderungen im Paketinhalt sind möglich					

NOVA IZDANJA KARLOWITZ-a

Nemačko udruženje za dobrosusedske odnose KARLOWITZ je u poslednja dva meseca izdalo tri knjige na srpskom jeziku. To su:

1. "DEČAK IZ KOMŠILUKA", životna priča Stefana Bartha iz Erlangena, rođenjem iz Futoga, Stefana Bartha i Nadežde Radović;
2. "Švapčiči iz poslednjeg transporta" Nadežde Radović i
3. "Plitki grobovi" Stjepana A. Sedera.

Ove knjige možete kupiti od izdavača po nižim cenama nego u maloprodaji. Sve informacije na telefon: 021/881 707 ili 065/ 55 28 747.

U ovom broju časopisa predstavljamo vam knjigu "Dečak iz komšiluka" kroz recenziju Tomislava Ketiga.

Biografische Aufzeichnungen von Stefan Barth Eine Rezension von Tomislav Ketig

Mit außergewöhnlichem Interesse habe ich das Manuskript über die Erinnerungen von Stefan Barth gelesen, einem Menschen, der zwei gleich liebe Heimaten hat, für den beide für eine authentische Schilderung wichtig sind. Es sind Aufzeichnungen und Gedanken über die sechseinhalb Jahrzehnte, erfüllt mit viel Aufregungen, zerstörten Idealen, verlorenen Illusionen, vernichteten Leben und trotz alledem sind sie auf eine eigentümliche Weise, auch eine Hymne, die der Güte, der Vergebung und dem Sieg über das Böse gewidmet ist.

Stefan Barth ist ein Kind der Wojwodina. Indem er in einer multiethnischen Umgebung des Dorfes Futog aufgewachsen ist, hat er alle Tugenden dieser Gemeinsamkeit aufgenommen. Leider hatte der Sturm des Krieges der vierziger Jahre auch massive Leiden der Bevölkerung der Wojwodina zur Folge, sowohl die Opfer des Krieges durch die verbrecherischen Regime des Okkupanten und der Quislinge Regierungen, als auch die Opfer der blinden Rache nach dem Krieg und der kurzsichtigen, völkermörderischen Politik, als ein Beginn der Kolonisierung verlassener deutscher Wohngebiete. Die Autorin dieses Buches hat als Kind alle Schrecken des Konzentrationslagers Batschki Jarak (Jarek) überlebt, aber er hat auch die Rettung, die Hilfe und das Mitgefühl jener Serben erlebt, die nicht von dem Nationalitätenhass blind geworden waren. Nach der Rettung aus dem Lager und der Erlöse der Zwangsarbeit seiner Eltern und Großeltern in einem Bergwerk in Serbien, kehrt Barth mit seiner Familie nach Novi Sad zurück, wo er das Gymnasium abschließt. Erst danach wandert er nach Deutschland aus, wo er sein Studium absolviert, eine Familie gründet und eine beneidenswerte fachliche Berufslaufbahn verwirklicht. Barth vergisst jedoch nicht seine alte Heimat, er besucht sie, erhält die Kontakte zu Freunden und Schulkameraden und organisiert in kritischen Momenten auch humanitäre Hilfe aus Deutschland. Jetzt ist er einer der aktivsten Initiatoren der Versöhnung und Zusammenarbeit, mit dem Wunsch, dass sich die Bindungen der geflüchteten und vertriebenen Donauschwaben mit der alten Heimat erneuern und festigen. Die Handschrift ist voller wertvoller Angaben über eine Zeit, über die man hierzulande zu lange geschwiegen hat. Obwohl ich über die ganzen Ereignisse viel wusste, habe ich noch viel Neues erfahren und konnte so mein eigenes Bild vervollständigen. Das ist auch klarreich aus der Sicht der Ereignisse im ehemaligen Jugoslawien im letzten Jahrzehnt des zwanzigsten Jahrhunderts. Barths Schilderung ist auch wertvoll als ein ethnografisches Dokument über eine Volksgemeinschaft der Deutschen, die über zwei

Jahrhunderte, zusammen mit anderen, fleißig die Wojwodina aufgebaut haben, und sie zu dem machten, wie wir sie heute kennen. Danach wurde diese Volksgemeinschaft brutal eliminiert, weshalb auch die Wojwodina als Ganzes einen unersetzlichen Verlust erlitten hat. Das Buch ist lebhaft, interessant und mit viel klugen und geistvollen Anmerkungen versehen, aber auch mit viel Liebe zur Heimat geschrieben. Es wäre gut, wenn es hier möglichst viele Leser finden würde, und ich empfehle allen, die an seiner Veröffentlichung mithelfen wollen, es auch zu tun.

Tomislav Ketig (*1932)
Schriftsteller und Journalist
Novi Sad, 30.10.2005

Christliches Andenken
an Herrn

Prof. Franz Roth

* 12. März 1922
† 2. August 2006

Ich ging zu jenen, die ich liebte,
und die ich liebe erwarte ich.

In memoriam:
Franz Roth (1922 - 2006.)

Veliki čovek, humanista i pisac Franz Roth umro je 2. Avgusta 2006. godine. Franz Roth je rođen 1922. godine u Cemnici (Laschkafeld) u Slavoniji, kao drugo od troje dece. I on je, kao i većina Nemaca koja je ostala u Jugoslaviji posle II svetskog rata, bio logorisan. Zajedno sa majkom i sestrama. Franzov otac je likvidiran novembra 1944. godine u selu Kozarac.

Iz logora u Gakovu Franz je pobeo sa namerom da spase i majku i sestre. U više navrata, majku i sestre i još izvestan broj logoraša preveo je preko mađarske granice u slobodu. Jednog dana su ga uhapsili i osudili na 5 godina robije. Robijao je svih pet godina u Lepoglavi, do kraja. Izdržao je i teške uslove, glad i hladnoću, ali je ipak dočekaio slobodu.

Franz Roth je proživio život radeći kao profesor nemačkog jezika i književnosti. Umro je kao austrijski državljanin. Svojim tamničarima oprostio je sve učinjene nepravde, smrt oca, logorisanje, robijanje i oduzimanje imovine samo zato što je bio Nemaac. Franz Roth je umro, a nije dočekaio izvinjenje za sve nepravde koje su njemu i porodici učinjene.